

Reflexions
**Estudi del
benestar
als països
escandinaus**

Barcelona, juny de 2006

CENTRE
D'ESTUDIS
JORDI
PUJOL

Estat del
Benestar

Estudi del benestar als països escandinaus

REFLEXIONS

«Estudi del benestar als països escandinaus»

Juny de 2006

CENTRE
D'ESTUDIS
JORDI
PUJOL

© Centre d'Estudis Jordi Pujol
Passeig de Gràcia, 8-10, 2n 1a A
08007 Barcelona
Telèfon: 933 428 535
Fax: 933 428 964
www.jordipujol.com

Primera edició: Juny 2006

Disseny de la col·lecció: Verloc. GCE.
www.verloc.com

Dipòsit legal:
Impressió:

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, comprenent-hi la reprografia i el tractament informàtic, resten rigorosament prohibides sense l'autorització escrita dels titulars del copyright i estaran sotmeses a les sancions establertes per la llei.

Índex

Pròleg

Jordi Pujol
(president del Centre d'Estudis Jordi Pujol) 9

Tornar a Suècia

Editorial publicat al Butlletí,
nº 5 del Centre d'Estudis Jordi Pujol 15

Tornant del Nord

Editorial publicat al Butlletí,
nº 14 del Centre d'Estudis Jordi Pujol 17

El model danès d'Estat del Benestar

Josep Maria Servitje i Roca
(col·laborador del Centre d'Estudis Jordi Pujol)..... 19

Evolució del model suec de l'Estat del Benestar

Josep Maria Servitje i Roca
(col·laborador del Centre d'Estudis Jordi Pujol)..... 47

Suècia: a la recerca d'un nou model de benestar

Mauricio Rojas
Diputat liberal al Parlament suec 77

Informe sobre el viatge a Dinamarca i Suècia

Josep Maria Servitje i Roca
(col·laborador del Centre d'Estudis Jordi Pujol)..... 87

Pròleg

Jordi Pujol

President del Centre d'Estudis Jordi Pujol

Barcelona, 6 d'abril de 2006

Deixar de ser president de la Generalitat i abandonar la primera línia política m'ha donat alhora més llibertat i més responsabilitat. Més llibertat en el sentit de tenir més temps i de poder parlar dels temes, especialment dels difícils i delicats, sense haver-me de preocupar de repercussions de caràcter electoral o d'imatge. I més responsabilitat perquè ja que ara tinc molta més llibertat tinc el deure de fer-ne ús. El deure de dir allò que crec que cal dir a la nostra societat, agradi o no, de reptar-la a assumir segons quins compromisos, de mirar de cara els reptes que tenim.

Entre la llista de qüestions que cal afrontar –i que fa mandra afrontar– hi ha el de l'Estat del Benestar. És a dir, d'aquest model econòmic i social fonamentalment d'origen europeu –i orgull legítim d'Europa– que ha combinat la capacitat de crear riquesa i de distribuir-la, d'actuar en termes d'eficàcia però alhora d'equitat i d'organitzar la llibertat política i social millor que cap altre model. En conjunt. Perquè és cert que els EUA ens guanyen en competitivitat i creixement econòmic, i també els asiàtics. I això –atenció– pot arribar a ser un perill. Però des d'una perspectiva humanista, avui per avui, el model social europeu és d'una molt alta qualitat.

És segur que aquest sistema s'haurà de revisar. És un sistema ideat i construït a partir dels anys cinquanta, unes dècades de gran creixement econòmic –i fins i tot prodigiós– de l'Europa occidental, els anys que els francesos han qualificat de *les trente glorieuses*. Ideat i construït en

una època en què la gent vivia una mitjana de vuit o nou anys menys que ara. On la sanitat era menys sofisticada. Abans de la globalització i abans, per tant, de l'increment molt gran d'exigència de competitivitat.

Dir tot això resulta poc popular. Per als polítics resulta molt perillós. I per als sindicalistes. Però tothom sap que això passarà. I la gent té por.

Tothom sap que si no fem els canvis adients perdrem pistonada econòmica. I que s'aniran produint desequilibris socials. Però costa molt mirar les coses de cara.

Però no a tothom li costa. Precisament els més avançats a l'hora de crear l'Estat del Benestar han estat els qui primer l'han començat a revisar. Entre altres, els països escandinaus.

Els països escandinaus no necessàriament han de ser el nostre model en tot. Primer, perquè són molt diferents. Segon, perquè no tot ho fan bé ni tot els funciona. Fins i tot es pot dir que dissimulen algunes de les seves errades, ens les amaguen. Amb tot, són un bon referent. I sobretot ho són en el sentit que han tingut una gran capacitat d'adaptació als canvis. Posaré dos exemples d'això, dos exemples que ens poden servir.

A mitjan segle XIX Dinamarca va haver de fer una reflexió sobre ella mateixa. Sobre la seva història i el seu futur. Sobre la seva societat, sobre la seva economia i sobre la seva identitat. A l'Edat Mitjana havia estat la gran potència dominant del Bàltic i després va anar perdent territori i influència: Noruega, el Sud de Suècia, els ducats de Holstein i Schleswig, etc. Aleshores els danesos van prendre una decisió transcendental. Van dir: "Guanyarem dins de casa el que hem perdut a fora". I ho han fet. A través d'un sentit molt fort de país, amb bona educació de la població, fortes cooperatives i una societat civil forta, amb sentit de l'interès general i del bé comú..., i, naturalment, amb un bon govern.

L'exemple suec és diferent, molt més recent i més directament aplicable al tema de l'Estat del Benestar. Sobre la base d'un sentit fort de l'equitat i d'una moral luterana estricta, sobre la base d'un sentiment nacional fort i d'una experiència històrica consistent, sobre la base d'un creixement econòmic molt brillant, sobretot a partir dels volts de 1940, i sobre la base també d'un projecte social i de país coherent,

Suècia va anar creant des dels anys quaranta fins als setanta, durant més de trenta anys, un Estat del Benestar molt avançat. I aquest fou un model per a molts. Jo mateix he explicat més d'un cop que del 1970 al 1975 vaig anar en diverses ocasions a Suècia perquè volia veure com funcionava el seu model social. I ho feia perquè creia que molt aviat, amb el final de la dictadura a Espanya –i nosaltres especialment a Catalunya– tindríem la possibilitat, i el deure, de crear un sistema semblant, encara que fos dins de les possibilitats del nostre país. I així ha estat. Així ho hem mirat de fer, cadascú en el marc de les seves responsabilitats.

I em complau molt que en la construcció del nostre Estat del Benestar l'impuls i la responsabilitat principals hagin correspost al govern de la Generalitat, i per tant, a la força política que l'ha dirigit durant tants anys.

Però tornant a Suècia, el cas és que tant l'economia com determinats aspectes del seu model social van entrar en crisi des dels volts de 1980 fins a principis dels anys noranta. Per una banda va tenir lloc una caiguda molt greu de l'economia i una forta pujada de l'atur. Per altra banda, la impossibilitat de cobrir les despeses que comportava el seu model social. Finalment, van intervenir-hi falles de caràcter cívic, fruit de la difuminació del sentit de la responsabilitat en un sistema que donava tantes seguretats. I va caldre aplicar reformes profundes.

Després d'aquestes reformes Suècia ha recuperat l'impuls econòmic i el seu Estat del Benestar torna a funcionar bé, tant per a l'Estat com per als suecs. Però no és ben bé l'Estat del Benestar d'abans de la crisi. Han revisat els serveis que es donaven –alguns a l'alça, altres a la baixa– i fins i tot s'han modificat certs criteris en temes com l'ensenyament, l'edat de jubilació o la iniciativa privada en iniciatives socials.

El gran mèrit de les reformes dels anys noranta és que s'han dut a terme amb l'acord de la gran majoria dels partits polítics, de les organitzacions sindicals, del món empresarial i de la societat en general.

El mèrit consisteix en haver-ho fet discretament i després d'una anàlisi molt aprofundida no només de la situació, sinó de les perspectives futures.

Ara Espanya viu un moment dolç que pot fer pensar que de tot això no cal parlar-ne. I és veritat que viu un bon moment econòmic, amb un fort creixement, i que els números quadren.

La Seguretat Social, per exemple, té superàvit. I no hi ha dèficit presupostari. El quadre econòmic és bo. Però cal fer dues remarques. La primera és que no és segur que el puguem mantenir sempre. La segona és que fins i tot suposant que sí, la mecànica inexorable del nostre model social obligarà tard o d'hora a una revisió a causa de la creixent longevitat, l'encariment de la sanitat, la política familiar cada cop més important i, en general, la creixent demanda social.

Podríem dir que vivim un temps de treva, d'allargament de la bonança. Però acabarem tenint el problema. I ara és el moment, aprofitant la bonança, de reflexionar-hi a fons, de preparar les idees i sobretot els esperits. Ho podem fer sense provocar pors, perquè podem assegurar que si fem les coses bé seguirem tenint una societat no ben bé com la d'ara, però de progrés, equitativa, de benestar. Fins i tot pot arribar a ser millor.

Però cal que en comencem a parlar. Des d'ara.

Dins de les meves possibilitats he procurat suscitar aquesta reflexió. M'era més difícil fer-ho –però ho intentava– quan era president, perquè aleshores fàcilment provocava dos efectes negatius. Un de personal, que era la crítica dels meus oponents polítics, sovint fins i tot demagògica. L'altre era que, per la necessitat que tenien molts mitjans polítics, mediàtics i intel·lectuals d'erosionar-me com a polític i com a president, m'atacaven no només a mi, sinó tot el que deia per sistema. I ho deformaven.

Ara, com deia al començament d'aquest pròleg, les coses han canviat. Puc parlar amb més llibertat. I hi ha gent que ja no té tanta necessitat d'atacar-me. Ni a mi ni al que dic o plantejo. Per això, una de les primeres intervencions meves després de deixar la Presidència fou una conferència –de fet una lliçó molt extensa– a ESADE sobre l'evolució de l'Estat del Benestar a diferents països europeus, des de Suècia a Holanda, des de la Gran Bretanya a Alemanya. Per això mateix insisteixo

constantment en la necessitat de seguir de prop el que s'està fent en aquests països. I també per això mateix, quan fa poc vaig fer una conferència a la UGT de Barcelona els vaig parlar d'això.

Ja he dit abans que una clau molt decisiva de l'èxit de les reformes de països com Holanda o Dinamarca és que n'han parlat molt, i n'han parlat tots. Els sindicats, per exemple, han de ser conscients des d'ara que hauran de prendre posició sobre això, i que ho hauran de fer pensant no només en els interessos diguem-ne de la classe treballadora –per altra banda avui del tot diferent de la de fa trenta anys–, sinó també de la sostenibilitat del sistema i del progrés general del país. El mateix val per al món empresarial. I per als partits polítics. Sobretot, caldrà que el país dugui a terme una acció pedagògica de sensibilització a tots els nivells.

Això últim és important i aquí tothom hi té molt a dir, des del món universitari i intel·lectual a les associacions de veïns, i des dels periodistes a l'Església. A la creació de l'Estat del Benestar dels països nòrdics, i des d'Holanda a la mateixa Alemanya (amb matisos en cada cas), hi va influir molt una moral socialment exigent i molt responsable. He parlat, per exemple, de la moral luterana de Suècia. Nosaltres no som ni serem luterans de mentalitat, però podem tenir un sentit del bé comú més fort que el que de vegades hem tingut. I més capacitat de treballar en termes de futur. Podem. O, almenys, ho hem d'intentar.

Aniria bé per afrontar tot aquest problema aconseguir un discurs polític més serè, més positiu. Menys *killer*, amb menys ganes de fer-se mal els uns als altres. Amb més respecte. Que a més permetés recuperar el prestigi dels polítics, i facilitar els lideratges eficaços. Per això deia abans no que la clau de l'èxit escandinau fos el diàleg, sinó només una clau. Això sí, determinant. Però no única, atès que el diàleg va poder funcionar perquè el clima del país i les actituds ho feien més possible.

Tot això és feina d'ara. D'ara mateix. I una de les maneres de contribuir-hi és observant el que han fet els altres. Els que van per davant nostre, i els que –tot i tenir defectes, que també en tenen– en conjunt ho estan fent bé. És el cas dels escandinaus, i d'Holanda, i potser d'Alemanya.

I potser serà el de la Gran Bretanya, també. I el del Quebec, i el de Nova Zelanda.

I aquesta és l'explicació d'aquest informe fet per Josep M. Servitje, un coneixedor directe i pràctic dels sistemes socials escandinaus. Cinc anys d'experiència directa com a assessor laboral de l'ambaixada espanyola a Copenhaguen amb responsabilitat, a més, a Noruega, Suècia i Finlàndia el fan una persona molt apta per a un treball així. Amb ell he refet les antigues visites que havia fet a aquells països durant els primers anys setanta, a fi de veure què havien fet i si nosaltres ho podríem fer a Catalunya quan es recuperés la democràcia i l'autonomia. Ara ens hi tornem a fixar –amb ells i amb altres– per veure com el podem mantenir i millorar. Fer-lo més equitatiu i més eficient.

L'informe de Josep M. Servitje es complementa amb dos editorials que vaig publicar al butlletí electrònic de la Fundació Centre d'Estudis Jordi Pujol. Són repetitius respecte aquest pròleg, però és prou sabut que les idees –i en general tot el que és pedagogia– entra a través de la repetició. I també s'adjunta a l'estudi una conferència de Mauricio Rojas, diputat liberal al Parlament d'Estocolm (d'origen xilè i refugiat a Suècia fugint de Pinochet). La seva inclusió en el llibre no pressuposa un acord total amb el seu contingut, però té de bo que posa al descobert falles del sistema.

Ja he dit abans que no tot a Escandinàvia funciona bé. És necessari aprofundir en l'anàlisi de les falles que, malgrat la reforma positiva que han fet, segueix tenint el seu sistema, i val la pena que també les estudiem.

Amb el benentès que, en últim terme, cada terra fa la seva guerra. És a dir, que ens haurem d'espavilar a trobar allò que es pot fer a Catalunya, allò que respon a les nostres possibilitats i a la nostra manera de ser. Amb actitud positiva, això sí.

Tornar a Suècia

Editorial publicat al Butlletí, n° 5
del Centre d'Estudis Jordi Pujol

La setmana vinent torno a Suècia. Va haver-hi una època, al final de la dictadura, que aquí a casa nostra existia una gran radicalització. S'havia de fer la revolució. L'anomenada democràcia formal era inserrible. Tot s'havia de nacionalitzar: la banca, l'electricitat... o tot havia de ser autogestionat. Jo no hi estava d'acord. Buscava models i en vaig trobar dos. Un era el d'Holanda, l'altre el de Suècia. Eren països amb un model europeu polític, econòmic i social avançat. El dia que Franco es va posar malalt jo era a Suècia, i no era el primer cop que hi anava. Volia comprovar per mi mateix, i per demostrar a qui fos, que un país podia funcionar molt bé amb una democràcia parlamentària on hi havia partits i no assemblearisme, on la patronal dialogava amb els sindicats i on el nombre d'empreses nacionalitzades era molt inferior, per exemple, al d'Itàlia.

Ara tothom aquí parla de l'Estat del Benestar i el considera un objectiu a assolir. En aquells anys no se'n sentia a parlar. És més, molts sectors des de l'oposició antifrancuista, donat el radicalisme revolucionari, el rebutjaven per reformista. Però a Suècia ja era una realitat. Hi fallava, és cert, l'educació, perquè tenia els defectes que després vam importar i que encara afecten moltes escoles nostres: la falta d'autoritat i de responsabilitat, l'excés d'espontaneïtat... Però era un país que funcionava, i jo el considerava un model a seguir. L'Estat del Benestar que avui té Catalunya es deu sobretot als Governos de CiU. Amb l'ajut i la col·laboració de l'Estat i dels ajuntaments, però en la major part gràcies a les polítiques de CiU.

Després, durant una pila d'anys. Suècia va començar a no anar gaire bé. L'esplendor suec es va apagar. L'economia anava malament, l'atur augmentava, hi va haver una pèrdua de competitivitat. En canvi des de fa uns anys Suècia ha començat a fer un tomb. Com Dinamarca, un altre país d'evolució molt interessant.

Per què aquest tomb? Perquè des dels anys noranta s'han propiciat uns canvis. Hi ha un alt nivell cívic; una moral estricta, afavorida, és clar, per una mentalitat molt influïda pel luteranisme. S'han reorientat les prestacions de l'estat del benestar amb polítiques reductores. Aquestes polítiques potser encara no cal aplicar-les a casa nostra perquè partim de molt més avall, i perquè no tenim un model econòmic fort, però se n'ha de prendre nota. Si no només cal veure quin ha estat el tema estrella electoral a Alemanya durant la darrera campanya. I quina fou la política de Schröder durant els últims anys.

Tornant del Nord

Editorial publicat al Butlletí, n° 14
del Centre d'Estudis Jordi Pujol

Fa 30-40 anys els països escandinaus –i aleshores sobretot Suècia– varen ser el referent de molts de nosaltres, a Catalunya, pel seu model social avançat (l'anomenat Estat del Benestar), per la seva democràcia, (no pas popular, com alguns volien aleshores, sinó netament occidental) i pel seu creixement econòmic.

Durant aquests anys a Catalunya, i a tot Espanya, s'ha avançat molt en aquests tres camps: el polític, l'econòmic i el social. I durant un parell de dècades el conjunt d'Europa ja no ha tingut Escandinàvia com a referent.

Ara ho torna a ser. Per què?

Perquè ara el gran interrogant europeu és veure com podem mantenir l'Estat del Benestar i, alhora, perfeccionar-lo. I en això els escandinaus ens tornen a passar al davant. Han tingut crisis greus –sobretot Suècia, i en part Finlàndia– han vist perillar el seu nivell econòmic i molts avantatges socials. Però han reaccionat i tornen a ser països molt pròspers i socialment equilibrats. Però per això han hagut de fer unes quantes coses.

Una d'elles, donar un nou impuls a la seva economia, rebaixant impostos, fomentant la recerca i la innovació, impulsant la iniciativa empresarial. Una altra, retocant alguns aspectes de l'Estat del Benestar per a fer-lo per una banda més equitatiu i per l'altra més sostenible. Finalment, apel·lant als valors que tradicionalment han estat la base sòlida de la seva societat: el sentiment col·lectiu, l'autoexigència, la capacitat de diàleg, la moral de l'esforç i de la disciplina.

Avui Escandinàvia torna a ser un referent. Ho torna a ser en un moment en el qual a molts llocs d'Europa hi ha una certa desorientació i un punt d'estancament. Val la pena tornar-s'hi a fixar.

Un últim comentari sobre això. Posats a fixar-nos en els països nòrdics –i ja que hem de deixar de banda Noruega, perquè la seva extraordinària riquesa pel petroli en fa un cas a part- ara potser el país que pot tenir per nosaltres un especial interès és Dinamarca. És un país més flexible, amb més marge per a la iniciativa de la gent, menys corporatiu que, per exemple, Suècia. En tot cas una cosa és certa: el progrés social i econòmic de Catalunya dels darrers 30 anys ha estat molt important però ni estem al capdamunt ni tenim segur poder mantenir alguns avantatges aconseguits. Caldrà seguir treballant en la bona direcció.

Una cosa val la pena subratllar dels països nòrdics. Tots ells han reduït alguns avantatges socials a fi de fer sostenible el sistema, però el que no han tocat gens –en tot cas si ho fan és per a incrementar-ho– és el suport que donen a les famílies, i en especial, als pares i mares de nadons i criatures petites. Per ells la família és un factor bàsic de solidesa i de progrés de la societat.

El model danès d'Estat del Benestar

Josep Maria Servitje i Roca

Col·laborador del Centre d'Estudis Jordi Pujol

Sant Martí de Torroella. Estiu del 2005

I.- Introducció

Durant cinc anys vaig desenvolupar el càrrec de conseller de Treball i d'Afers Socials en les quatre ambaixades espanyoles de Suècia, Dinamarca, Finlàndia i Noruega. Com que la seu de la Conselleria està a Copenhaguen, això vol dir que vaig residir a Dinamarca. Vivia en una bonica població costera, Snekkersten, que pertanyia al municipi de Helsingor, famosa no solament pel seu port, pas obligat cap a Suècia abans de la construcció del gran pont de l'Oresund, sinó també pel seu castell, residència, segons Shakespeare, del príncep Hamlet. Vaig escollir viure lluny de la capital per evitar caure en la possible endogàmia que les relacions constants amb altres companys diplomàtics d'altres ambaixades em podia ocasionar. Vivia, doncs, entre danesos compartint la seva manera de viure i gaudint de la seva hospitalitat. El seu comportament amb mi i amb la meua família va ser excel·lent i vaig copsar les seves aspiracions, els seus valors, les seves prioritats i el seu tarannà. Haig de confessar que em van guanyar el cor i que vaig tornar d'aquest verd, net i ventós país convertit en un admirador seu, cosa que no és gaire sorprenent per a un català perquè tenim moltes coses en comú. La seva extensió territorial i de població, les dificultats, menors, per garantir la seva personalitat nacional, la seriositat en els tractes i la seva moral de treball, si bé els danesos tenen molt clar que es treballa per viure i no a l'inrevés.

Per tot això, quan el Centre d'Estudis Jordi Pujol em va demanar aquesta col·laboració, vaig acceptar encantat, perquè crec que el cas

danès és un bon exemple de com darrere de determinats èxits, el que de veritat hi ha és tot un esquema de valors socials i ètics que representa la seva clau de volta i la seva garantia de continuïtat. Això no vol pas dir que sigui un sistema exportable. Cada país té la seva història, cultura, tradicions i, sobretot, valors. Però el que és admirable, al meu entendre, del sistema de vida danès, és que demostren que amb una vida austera, sense luxes i amb un profund sentit comunitari i participatiu, i amb un alt grau de llibertat, és possible la felicitat i el benestar de gairebé tota la seva població.

Espero que el meu sentiment, clarament pro danès, no alteri el rigor que cal aplicar en un tema tan apassionant i de tanta actualitat com és l'anàlisi d'un model d'Estat de Benestar que pot considerar-se un paradigma dintre dels models europeus i, fins i tot, dins dels models nòrdics, amb perdó dels suecs. Amb el desig que la meua modesta aportació pugui ser útil en el debat sobre el futur dels Estats del Benestar europeus i confiant en no decebre'ls, intentaré analitzar l'evolució del model danès i el seu entorn social, històric, econòmic i polític.

II.– Antecedents històrics

Dinamarca és un país peculiar. Geogràficament està compost per una munió d'illes, al voltant de 500, la majoria habitades, i aquest fet ha ajudat a configurar una tradició d'autonomia local, i a la vegada, un sentit de comunitat i de la necessitat d'establir comunicacions (Dinamarca, un país de constructors de ponts). Una altra característica és la seva homogeneïtat: continuen vigents les seves arrels víkings i fins ara no ha tingut una immigració significativa.

Històricament, malgrat els conflictes interns i externs, la continuïtat del país és sorprenent. L'any 1536 va acabar la darrera guerra civil danesa amb la implantació del luteranisme com a religió de l'Estat pel rei Christian III. I pel que fa a les guerres exteriors, a partir del segle XVII cap d'elles va amenaçar realment la identitat nacional, malgrat les

pèrdues territorials que van suposar els conflictes amb Alemanya amb ocasió de les guerres pels comtats de Schleswig-Holstein. La seva bandera, la creu blanca sobre fons vermell, és la més antiga d'Europa, i segons la llegenda va aparèixer al cel sobre les tropes daneses a la batalla de Lyndanisse, a Estònia, el 19 de juny del 1219 ajudant a capgirar el resultat i a la victòria del rei danès Valdemar II. També la seva casa reial és la més antiga del continent europeu. Tots aquests fets són indicis que els canvis a Dinamarca s'han fet de manera pausada sense traumes irreversibles.

Els primers fets històrics que, al meu entendre, cal tenir en consideració per entendre el desenvolupament posterior que comportarà la creació de l'Estat del Benestar danès, es refereixen als anys del règim absolutista. La desastrosa participació de Dinamarca en la Guerra dels Trenta Anys, que va comportar la pèrdua de totes les regions daneses a l'est del Sund i la reducció de la seva població en 200.000 persones d'un total de 800.000 (1658, Pau de Roskilde), van provocar una greu crisi política que va derivar en la implantació de l'absolutisme el 1660. El nou rei Frederik III va proclamar la Llei Reial (1665), que va estar en vigor fins l'any 1848.

21

Les principals reformes realitzades sota el règim absolutista van ser:

- a) Creació d'una burocràcia professional, ben preparada i basada més en els mèrits personals que no pas en els drets hereditaris.
- b) Abolició de l'adscripció dels pagesos a la terra. Tots els pagesos en edat de ser cridats al servei militar ja podien abandonar la propietat on vivien i el seu districte.
- c) Dissolució dels terrenys comunals, amb la qual cosa va néixer tota una nova classe de propietaris que van sortir dels petits pobles per anar a viure a les seves noves masies. Els cultivadors van ser autoritzats a comprar les terres als propietaris amb unes determinades condicions.

d) Sorgiment del cooperativisme i les escoles populars. Tots aquests canvis, que van venir acompanyats per un increment notable de la producció i de l'exportació agràries, van originar un important grup social amb un significatiu pes econòmic que durant el segle XIX va impulsar aquests dos grans corrents més característics de la vida social, política i econòmica de Dinamarca, diferents respecte els altres països nòrdics.

1857 S'estableix la llibertat de comerç (liberalisme). Fi de l'antic sistema monopolitzat pels gremis.

1814 Establiment de l'ensenyament obligatori però sense assistència obligatòria. Estudiar a casa era acceptat. També en això hi va tenir a veure el moviment agrari. Els pagesos, que ara havien esdevingut propietaris, volien que a més d'ensenyar religió, a llegir i a comptar a l'escola s'ensenyessin matèries útils per a la seva feina.

22

1708 Una ordenança reial estableix per primera vegada que l'Estat s'havia de fer càrrec de les persones més necessitades, exceptuant els alcohòlics, sota l'assessorament de les parròquies. L'historiador i investigador Henning Jorgensen situa en aquesta mesura el primer antecedent de l'Estat del Benestar ¹.

1789 al 1803 S'estableixen impostos per finançar aquesta despesa.

1849 Mort del rei Christian VIII. La situació política del règim absolutista era ja insostenible. Com explica l'historiador Palle Lauring ("*A History of Denmark*"), si el règim havia durat tant en un país amb fortes tradicions de debats populars i acostumat a una forta autonomia local, es devia al fet que els monarques danesos no s'havien comportat mai com

¹ JORGENSEN, H. "*Consensus, cooperation and conflict. The Policy Making Process in Denmark*".

uns tirans. Fins i tot els tribunals de justícia es podien considerar exemplars i les lleis processals no permetien que ningú fos condemnat sense un judici previ.

1848 Esclata la primera guerra pels territoris de Schleswig-Holstein.

1849 Victòria danesa de Isted i fi de la guerra.

Instauració de la monarquia constitucional. S'estableix la llibertat de premsa, la religiosa, el dret de vot a tots els homes majors de 30 anys i la llibertat de reunió i d'associació. El rei continuava sent el cap del poder executiu però el poder legislatiu estava dipositat en les dues cambres del Parlament, el Folketing, Cambra Baixa, i el Landsting, Cambra Alta.

Aquest canvi de règim es va dur a terme sense cap mena de violència, molt "a l'estil danès".

23

1863 Reforma constitucional coneguda amb el nom de "Constitució de Novembre". Va provocar la segona guerra del Schleswig-Holstein, perquè va incloure en el seu territori d'aplicació aquests ducats, cosa que amb la constitució del 1849 no era així. La Confederació Germànica va declarar la guerra a Dinamarca i aquesta va ser derrotada. Així va perdre aquests territoris, un terç del total, i 200.000 habitants. Fins el 1920, Dinamarca no recuperaria part d'aquests territoris –el nord de Schleswig– després de la celebració d'un referèndum.

Tots aquests fets són indicis que els canvis a Dinamarca han tingut lloc de manera pausada sense traumes irreversibles.

III.– La industrialització

Sense consumir-se la industrialització d'un país no es pot parlar d'Estat del Benestar, perquè les forces socials que l'empenyen neixen

precisament de la transformació econòmica que representa i, a la vegada, sense la riquesa generada no és possible assumir-ne els seus costos.

Aquest procés es va evidenciar a Dinamarca durant els 20 anys de gran prosperitat transcorreguts entre el 1850 i el 1870. Però, a diferència de tots els altres països nòrdics, van ser l'agricultura i el consum intern els grans motors de la industrialització danesa. Lennart Joberg² afirma que "l'augment de la productivitat de la mà d'obra agrícola i l'augment de la renda que se'n deriva es convertirien en la principal força de creació de la indústria danesa i, el que és més important, va ser decisiva per a l'estructura de la producció industrial de Dinamarca".

La gran capacitat d'adaptació de la seva producció agrícola a les exigències del mercat, que va anar posant l'accent en la producció de carn i dels làctics, va donar com a resultat un increment de la renda agrària d'un 41% entre el 1881 i el 1891.

La renda per càpita prenent l'any 1870 com a base 100 a preus fixos, va augmentar a 148 el 1890 i a 214 el 1910. Les indústries que més es van desenvolupar van ser les lligades al ram de l'alimentació, de la pedra, del totxo i del ciment. Un altre gran sector va ser el de la maquinària per a la construcció d'eines agrícoles.

El nombre de treballadors industrials també va créixer: d'un total de 35.000 l'any 1872 a 73.000 l'any 1897, i a 90.000 l'any 1906. Dos factors van tenir una importància cabdal en el desenvolupament no sols del procés d'industrialització, sinó també en els camps social i polític. Els analitzarem per separat a continuació.

a) **El moviment cooperatiu.** Les reformes agràries que hem explicat abans no van dissoldre l'esperit cooperatiu danès. La llarga tradició de les feines en comú, dels debats públics i de la vida en petites comunitats va perdurar i va ser el detonant d'un creixement espectacular

² JOBERG, L; a CIPOLLA, C. N (Dir) "*Història econòmica d'Europa*", Vol 4, 2 pàg. 27.

del nombre de cooperatives formades pels nous propietaris de les terres i la necessitat de millorar tant la producció com la comercialització i la introducció de nous productes o sistemes. La primera cooperativa lletera es va crear el 1882 i el primer escorxador cooperatiu, el 1887. Però el 1890 ja hi havia 679 cooperatives lleteres i el 1913, més de 1.100. El moviment cooperatiu ha estat capaç, fins i tot, de crear un banc propi i és avui una de les bases de l'economia agrícola danesa. La seva empenta va servir també per impulsar els canvis polítics cap a una veritable democràcia parlamentària.

b) **El moviment de les Escoles Superiors Populars.** Un personatge peculiar va tenir una gran influència en el camp educatiu, productiu i religiós. Es tracta del pedagog, pastor, poeta i historiador N.F.S. Grundtvig. La seva exaltació del que és danès i de les arrels populars del caràcter nacional va fomentar la il·lusió, la fe en el futur i l'orgull nacional. La creació al voltant del 1840 d'una xarxa d'escoles per a infants i adults en les quals, a part d'aquestes idees bàsiques, s'ensenyaven coses pràctiques de cara a la feina dels seus participants, a debatre amb tolerància i a afrontar políticament els problemes, va tenir un gran impacte en el desenvolupament, no sols del moviment cooperatiu, sinó també de les organitzacions polítiques.

25

D'altres factors que també van tenir importància són:

a) Fundació del Partit Socialdemòcrata. La creació d'aquest partit el 1876 indica l'existència d'una classe obrera que ja havia estat capaç, a partir del 1871, d'organitzar vagues i manifestacions, encara que en aquests primers moments van ser reprimides per l'exèrcit i el seu primer dirigent, Louis Pio, deportat als Estats Units. L'any 1884 els primers representants d'aquest partit van ser elegits pel Folketing.

b) Com a contrapartida al creixent impacte de la socialdemocràcia, les elits agràries i burgeses, representades pel partit liberal Venstre i

el Partit Conservador, van impulsar les primeres mesures importants, detallades a l'apartat següent.

IV.– El primers passos

Naturalment tots aquests processos econòmics, polítics, socials i educatius havien de tenir una resposta en l'àmbit legislatiu. Els principals efectes respecte al naixement de l'Estat del Benestar danès van ser cronològicament els següents:

1891. Creació del primer sistema de pensions. Com a conseqüència de l'acord entre el govern conservador del primer ministre, Estrup, i el Partit Liberal es va establir una pensió de jubilació per a les persones més grans de 60 anys que ho necessitessin (la pensió per a tothom no es va establir fins el 1956). Des del principi es va considerar que les pensions s'havien de pagar a càrrec dels impostos. L'anàlisi que l'expert Petersen fa del sistema danès de pensions el descriu com un sistema oposat al model alemany del canceller Bismark, ja que considera la vellesa com un risc col·lectiu i no individual. Això ho relaciona amb la consciència que els pagesos danesos van agafar després de la crisi del preu del blat a principis de la dècada dels vuitanta, quan van veure que un fet no vinculat a la seva conducta –els canvis del mercat internacional estaven fora del seu control– els podia portar a la pobresa ³.

1892. Establiment de la primera assegurança per malaltia. Tenia caràcter voluntari, però l'Estat es reservava el dret de controlar els seus estatuts i les seves activitats. Com que existien al voltant de 1.000 associacions creades per particulars, la seva regulació aviat va ser necessària.

³ PLOUG, N; KVIST, J. a "Social Security in Europe. Development or Dismantlement?"

1896. Constitució de la Federació Danesa d'Empresaris (DA), un dels dos elements bàsics de l'organització del mercat laboral danès.

1898. Creació de la Confederació Danesa dels Sindicats (LO), l'altra peça bàsica del sistema danès del mercat laboral.

1898. L'Estat autoritza les empreses a assegurar-se contra els accidents de treball.

1899. La DA i la LO signen l'anomenat "Acord de Setembre". Aquest acord és tan important, que més endavant li dedicarem un apartat sencer.

1901. El govern assumeix la responsabilitat del poder executiu. El rei deixa de governar. El camí cap a la plena democràcia es va aplanar.

1905. Neix el Partit Liberal Radical, com a escissió del Venstre. Aquest partit, integrat principalment per intel·lectuals i petits pagesos, jugarà un paper important en la vida política danesa com a partit frontissa i, en algunes ocasions, facilitarà les mesures de l'Estat del Benestar.

1907. Els fons per cobrir les prestacions d'atur, la majoria de les quals havien estat fundades per sindicats, són sotmesos al control estatal però, a canvi, reben subvencions que els permeten millorar les prestacions.

1913. Creació del primer servei municipal d'ocupació.

1915. Reforma constitucional. La democràcia arriba a la seva plenitud. Es reconeix el dret de vot a les dones i a ocupar càrrecs electius, es va suprimir qualsevol limitació del vot per motius de renda i, per tant, tothom major de 30 anys pot votar, i es va establir el sistema proporcional.

1920. Després de deu anys d'estudi en diferents comissions, el Parlament va regular de manera general el sistema danès de salut.

1924. Primer govern socialista.

1933. “Compromís de Kanslergade”. Acord polític entre el Partit Socialdemòcrata i el Partit Liberal (Venstre) que va donar com a resultat la gran reforma del sistema social –anomenada la Reforma Steinkede–, la fi del període liberal i l'inici de la intervenció de l'Estat en l'economia. Tot plegat derivava de la crisi econòmica del 1929 i dels resultats de la Primera Guerra Mundial, en què Dinamarca s'havia mantingut neutral. De les 55 normes i disposicions existents es va passar a quatre lleis fonamentals.

1956. Nova regulació del sistema de pensions, que passa a ser universal i a càrrec dels impostos. Així es va fixar el que serà un dels criteris bàsics del sistema danès.

V.– L’“Acord de Setembre” del 1899

Una de les bases principals, no solament del mercat de treball danès, sinó també del desenvolupament del seu Estat del Benestar és l’“Acord de Setembre”, signat entre la Federació dels Empresaris Danesos (DA) i la Confederació dels Sindicats Danesos (LO) el 1899. Aquest acord avui està en vigor, i s'ha complementat amb altres de nous. El resultat de tot plegat és ben senzill: el mercat danès el regulen els seus protagonistes, els treballadors i els empresaris. L'Estat té un paper secundari i regula només aspectes puntuals.

El recurs a la vaga i al tancament patronal s'ha d'evitar. La pau social ha de prevaler per sobre de tot.

No cal dir que aquest sistema, que ha estat totalment efectiu a la pràctica, ha representat una empena molt important per a les

empreses daneses i una imatge exterior de seriositat, d'habilitat negociadora i de gent amb la qual es pot pactar. Seguint les pautes de les excel·lents publicacions oficials daneses en llengua anglesa del Ministeri de Treball, explicarem, de forma resumida, el contingut d'aquest acord:

- a) El mutu reconeixement dels signants.
- b) El dret dels empresaris a dirigir i controlar la feina.
- c) El dret de vaga, el dret al tancament patronal i altres formes de pressió.
- d) El deure de la pau social. Això implica que, durant la vigència d'un conveni col·lectiu, no es poden produir aturades del treball.
- e) Reconeixement dels representats sindicals.
- f) Acomiadament dels treballadors i dels representants sindicals.
- g) Duració i acabament dels convenis col·lectius.
- h) Conflictes derivats dels convenis col·lectius que han de ser sotmesos als Tribunals Industrials (com les nostres Magistratures de Treball, però amb diferent composició).

29

Aquest acord ha estat completat per:

- a) Les normes del 1908 sobre com resoldre les disputes laborals.
- b) Les normes sobre els Comitès de Cooperació i la manera de difondre la informació sobre els canvis en les empreses del 1947.

Aquest sistema ha facilitat que moltes de les reformes de l'Estat del Benestar hagin estat acordades prèviament pels agents socials.

VI.- El paper de les administracions locals en la gestió del benestar

La descentralització és una de les característiques del sistema polític danès que està profundament arrelat en la tradició del país. No es pot explicar el model de benestar sense referir-se als qui ho gestionen amb una autonomia força notable, possiblement la més extensa del món. El 1970 es va tirar endavant una profunda reorganització territorial. De més de 1.000 municipis es va passar a 275 i de 25 comtats a 14. El motiu de la reforma, llargament discutida amb els mateixos ajuntaments i els governs regionals, era garantir la seva capacitat política, administrativa i financera. Alhora es buscava acostar més els serveis als ciutadans i enfortir la democràcia local. Els municipis danesos tenen una àmplia capacitat per decidir les aplicacions dels seus impostos. Poden finançar el 65% de les seves despeses totals, incloent-hi els serveis i les transferències del benestar, amb els seus propis recursos. Aquesta gran autonomia determina que els serveis no són prestats de la mateixa manera a tot el territori danès i que els nous models de gestió poden accentuar encara més aquestes diferències.

Així mateix, el sistema tendeix a la descentralització dels propis serveis municipals que són gestionats per organitzacions de voluntaris, empreses privades i fins i tot associacions de veïns. La participació dels usuaris es fomenta a través de la seva presència en els òrgans de decisió. Tot això no dificulta que es pugui actuar segons uns objectius generals determinats pel govern.

Són responsabilitats dels governs locals: la planificació i execució de la major part dels serveis socials, entre d'altres, per exemple, l'atenció a la gent gran i la cura diària de les persones dependents. Executen, és a dir, paguen tant les prestacions de la seguretat social (pensions de

jubilació, les pensions anticipades, subsidis per malaltia i els ajuts pels infants) com les prestacions de l'assistència social.

Per la seva banda, els comtats tenen la responsabilitat de facilitar habitatges per a les persones amb fortes mancances de capacitat o amb malalties mentals. També han d'aconsejar les autoritats locals o als particulars sobre els tractaments per als grups amb més dificultats.

VII.- Trets principals del model danès

La singularitat del model danès de l'Estat del Benestar ve donada per un conjunt de característiques que analitzarem a continuació:

a) Una tradició històrica de consens. Dinamarca és un país sense revolucions. Tots els seus grans canvis històrics s'han fet sense violència o amb un grau molt petit d'aldarulls. Recordem ara com es va establir el règim absolutista i com es va acabar. L'esperit de consens comença ja en la seva vida local amb les antigues reunions dels veïns, ja sigui en els seus ajuntaments o a les seves parròquies. Això ve acompanyat per una notable actitud de tolerància.

b) Un fort esperit cooperatiu. Possiblement per raons geogràfiques (comunitats aïllades en illes), climàtiques i religioses. El fet que a Dinamarca hi hagi el que possiblement és el moviment cooperatiu més important del món, és només un símptoma. Tota l'activitat social, política i econòmica està impregnada de cooperativisme. Un altre exemple és el gran nombre d'associacions de tota mena que existeixen arreu del país. Gairebé tots els danesos pertanyen a una associació i molts a més d'una.

c) Una moral d'austeritat, d'honestedat (només cal veure el seu comportament davant del segon sistema fiscal més enèrgic del món) i de rebuig social a l'ostentació.

d) Un sentit igualitari. Ja des de principis del segle XX van acceptar un sistema fiscal no solament rigorós, sinó també amb fortes transferències de renda. Un altre indicatiu d'aquest sentit és el petit ventall de salaris en les negociacions de convenis col·lectius, és a dir, hi ha poques diferències entre els sous alts i els sous més inferiors.

e) Un fort sentit de resistència, d'orgull nacional i de fortalesa social. Després de les guerres napoleòniques i, sobretot, després de la pèrdua dels territoris de Schleswig-Holstein, el país no sols no es va ensoportar, sinó que sota el lema "el que hem perdut a fora ho guanyarem a dins" va reaccionar disposat a ser un país capdavanter. És significatiu, en aquest sentit, que durant els difícils anys de les guerres napoleòniques van sorgir persones com l'escriptor Hans Christian Andersen, el filòsof Søren Kierkegaard, l'escultor Bertel Thorvaldsen, el pintor Christoffer Wilhelm Eckersberg, el descobridor de l'electromagnetisme H.C. Oersted i el pedagog i fundador de les Escoles Superiors Populars, Grundtvig, a qui ens hem referit abans amb més extensió.

f) L'Estat del Benestar danès, segons la majoria dels analistes, és un veritable "compromís nacional". Això vol dir que no té importància que canviï el color polític del govern de torn. El seu desenvolupament continua, sense canviar substancialment el que ha fet el govern anterior per raons ideològiques. Els canvis es fan per garantir-ne la seva continuïtat i el seu aprofundiment.

g) Dins de la classificació dels Estats del Benestar (residual, selectiu i extens) el sistema danès està dins del grup dels extensos. Això vol dir que:

- Pretén garantir un determinat nivell de vida per a tothom.
- És universal. Tothom té dret a les seves prestacions i serveis pel sol fet de ser ciutadà.
- És de caràcter preventiu. Vol evitar que el ciutadà o la ciutadana

es trobi en un estat de necessitat. És un sistema compensatori i, alhora, molt generós.

- Finançat pels impostos. En això es distingeix dels altres models nòrdics, atès que el sistema danès depèn gairebé en exclusiva d'aquesta font de finançament. Això comporta un nivell fiscal molt alt.
- El responsable de proveir els serveis i de pagar les prestacions és l'Estat i, en cada cas, els municipis o els comtats. És a dir, les administracions públiques.
- Malgrat el punt anterior, les administracions col·laboren amb les organitzacions voluntàries i amb les empreses privades per tal de promoure el benestar.
- Hi ha una visió activa del suport públic. En els casos en què sigui possible, la persona ajudada ha de fer determinades activitats.
- Els beneficiaris poden participar en l'organització dels programes d'ajuda.
- Un alt nivell de seguretat en el mercat de treball. Això facilita un alt grau de flexibilitat, l'acomiadament és fàcil perquè la protecció contra la desocupació és molt forta i el mercat de treball és molt àgil. A la gent no li costa canviar de treball.
- Una bona concertació social que permet regular molts aspectes que tenen a veure amb el benestar sense haver de recórrer a la legislació (al contrari del que passa avui a Suècia). A més, hi ha un alt nivell d'afiliació sindical i una gran participació empresarial.
- Un alt nivell d'ocupació. És un dels més alts del món, amb un índex d'ocupació del 77,5%, degut a la forta taxa de dones ocupades, el 73,6%. Els homes tenen un índex d'ocupació del 81,4%.
- La mobilització dels treballadors i de les dones ha ampliat els seus objectius.
- Gran importància de les mesures d'activació per combatre l'atur.
- Les quatre "E": eficiència, efectivitat, economia i equitat.

He considerat oportú fer referència en aquest apartat a aspectes que tenen a veure amb els valors. Al meu entendre aquests són fonamentals

per construir, mantenir o desenvolupar un sistema d'Estat del Benestar o, fins i tot, de Societat del Benestar. Un model tan potent i tan car, tot s'ha de dir, com el danès, només és socialment possible si en la comunitat on s'aplica predominen determinats valors i una determinada ètica. No puc resistir-me a reproduir una frase de Jon Kvist, autor esmentat moltes vegades en aquest treball, que es refereix a la "legimitat" d'un sistema de benestar social quan està qüestionat perquè els serveis que presta no responen al seu cost. Kvist diu: "El punt crucial de l'assumpte possiblement és que la transmissió dels sistemes morals i les filosofies de vida posen en qüestió les normes tradicionals i les regles de conducta." Com ell mateix afirma, no existeix "el millor sistema de benestar del món", tots tenen els seus punts forts i les seves mancances.

Tampoc voldria acabar aquest apartat sense referir-me a una qüestió que em sembla important. Els danesos no veuen el seu Estat del Benestar com un cost, consideren que és una inversió pública que genera llocs de treball, riquesa i una sèrie d'elements intangibles que valoren positivament.

VIII.– Serveis i prestacions

Ara analitzarem les prestacions i serveis de l'Estat del Benestar danès, prenent com a base les publicacions del Ministeri d'Afers Socials de Dinamarca⁴ i amb referències als llibres de Niels Ploug i Jon Kvist i de Henning Jorgensen.

Serveis

Cura dels infants.

Les autoritats locals són les responsables del seu establiment, funcionament i supervisió. Poden fer-ho directament o amb la col·laboració

⁴ Pàgina web: www.sm.dk

d'organitzacions de pares o de persones que tenen cura de criatures o empreses privades. Hi ha diferents serveis:

- Guarderies per a infants de sis mesos a tres anys
- Cases privades amb persones escollides per a la cura d'infants entre sis mesos i tres anys
- Jardins d'infància.
- Centres per després de sortir de l'escola per a infants entre sis i deu anys.
- Clubs de joves per als infants més grans i per als adolescents.

També és possible que un grup de pares arribin a un acord amb el municipi per organitzar-se ells mateixos la cura dels seus infants rebent els subsidis corresponents.

Totes aquestes institucions tenen Consell de Pares. Els pares han de pagar el 30% del cost, encara que hi ha reduccions o excepcions en determinats supòsits. Aquest percentatge pot arribar al 33% si els pares demanen la garantia que el seu fill tindrà amb tota seguretat plaça en el seu moment. Entre el 1992 i el 2001, el nombre d'infants que feien servir alguns d'aquests serveis va pujar de 416.000 a 626.800. El cost total es va incrementar durant el mateix període en un 50%. El finançament va a càrrec del municipi amb la contribució dels pares abans indicada.

També s'ofereixen altres serveis per als infants amb especials dificultats, com ara educació a casa, consell per a les famílies o llar en el supòsit que no puguí viure amb els seus pares.

Cura de les persones amb capacitat reduïda.

Els municipis ofereixen un ampli ventall de serveis de suport per a aquest col·lectiu que inclouen:

- Consell per millorar les seves condicions de vida.
- Compensació per les despeses addicionals directament ocasionades per la seva capacitat reduïda.

- Personal d'ajuda i mesures de suport per als familiars més pròxims.
- Personal per acompanyar les persones amb capacitat reduïda, menors de 67 anys, perquè realitzin activitats fora de la seva llar amb un màxim de 15 hores.
- Suport tècnic per a l'adquisició d'estrís que permetin una millor mobilitat o, fins i tot, poder treballar.
- Suport financer per a la compra de vehicles necessaris per accedir a una feina, a l'aprenentatge o per desenvolupar la seva vida.
- Suport financer a les persones amb mancances per adaptar l'habitatge i a tots aquells vinculats a la rehabilitació i la possibilitat d'accedir a un lloc de treball.

Cura de la gent gran.

També existeix un ampli ventall de serveis que estan establerts per les administracions locals per ajudar la gent gran que inclou:

36

- Suport personal a casa (des de l'1 de gener del 2003, la gent gran pot escollir entre diferents proveïdors d'aquests tipus de serveis).
- Mesures preventives destinades a facilitar que la persona gran pugui valer-se per si mateixa, i centres de dia i de rehabilitació. Pel que fa a l'habitatge, és competència de l'assistència social quan es tracta de persones grans amb dificultats especials. Cal esmentar una tendència significativa: el nombre de persones grans que viuen en residències o en llocs especials ha baixat, mentre que les que viuen en apartaments especialment construïts per a gent gran ha augmentat.

Cura dels grups amenaçats de caure en la marginació.

Durant la dècada dels noranta es van incrementar molt els serveis per als següents grups:

- Drogoaddictes
- Malalts mentals

- Gent sense sostre
- Alcohòlics

Entre les diferents mesures globals que s'han pres durant els últims anys figuren:

- Pla contra la pobresa i l'exclusió social (juny del 2001).
- Programa del govern “La nostra responsabilitat col·lectiva” (març del 2002).
- Creació del “Consell per a la Gent Marginada Socialment” (primavera del 2002).

Tot plegat ha originat una sèrie de mesures per intentar reingressar aquestes persones a la vida social i laboral o, com a mínim, per evitar la seva degradació.

37

Ajuts i pensions.

El generós Estat del Benestar danès té establert un ampli ventall de pensions i ajuts.

Ajuts per als menors de 18 anys.

L'ajuda de les administracions locals per a la gent gran inclou:

- Ajut familiar que reben totes les famílies amb fills. L'import es fixa cada any per segments d'edat (0-2; 3-6; 7-17).
- Subsidi ordinari en el supòsit que els pares o el pare o mare solters rebin una pensió del sistema de l'assistència social (el seu import és anual).
- Subsidi extra que es paga com a suplement de l'anterior si el menor viu amb els pares.
- Subsidi especial en el supòsit que el menor hagi perdut un o els dos pares, o no tingui pares coneguts (el subsidi és anual i el seu import és doble si el menor és orfe).

- Subsidi pel supòsit de part múltiple (es fixa anualment i el seu import per cada fill, fins a l'edat de set anys).
- Subsidi d'adopció per als qui adopten nens procedents de l'estranger (es paga una sola vegada per cobrir les despeses de l'adopció).
- Assistència especial per als menors quan la persona que se'n responsabilitza no té mitjans suficients.
- Subsidi per als menors quan es mor la persona que en té cura i fins que una nova persona se'n fa càrrec⁵.
- Subsidi per atendre les despeses addicionals dels pares amb menors amb capacitats reduïdes i que els tinguin a casa. També els municipis poden compensar les pèrdues del salari dels pares que es queden a casa per tenir cura d'aquests fills.

Prestacions per embaràs, maternitat i adopció.

La dona embarassada pot començar a rebre la prestació quatre setmanes abans del part i, fins i tot, abans en el supòsit de malaltia. El permís per maternitat/paternitat és de 52 setmanes: 4 abans del part i 48 després del part. Les prestacions per maternitat/paternitat es paguen a la mare durant les primeres 14 setmanes. Durant aquest període el pare només cobra dues setmanes seguides. Però pel que fa a les 32 setmanes següents se les poden repartir entre el pare i la mare lliurement, les poden gaudir conjuntament, una darrere l'altra o per torns. Tots dos cobren la prestació. Pel que fa a l'adopció, les regles són molt semblants però el termini màxim de la prestació són 46 setmanes. Cal esmentar que si l'empresari paga sous vinculats al supòsit de maternitat, té dret a la seva devolució per part de les autoritats locals.

Pensió anticipada per invalidesa.

Es paga a totes les persones entre 18 i 65 anys que la seva capacitat per treballar hagi quedat total o parcialment reduïda per raons físiques,

⁵ Tots els ajuts anteriorment mencionats són pagats per l'administració central i estan lliures d'impostos.

mentals o socials. Hi ha quatre nivells de prestació segons el grau d'invalidesa. Aquesta pensió ha estat modificada l'any 2001. A partir d'aquesta reforma, la pensió és només per a les persones que no poden entrar al mercat de treball ni a través de la rehabilitació ni a través dels acords especials pels treballs flexibles. La seva prestació equival a la prestació per desocupació, encara que pot ser incrementada amb subsidis addicionals vinculats a les despeses que la seva situació ocasiona a les persones afectades. L'1 de gener del 2002, al voltant de 260.000 persones estaven rebent alguna de les quatre formes d'aquesta pensió, malgrat que la tendència és a la baixa.

Ajut mínim.

Per a les persones que no tenen dret a cap mena de prestació de cap tipus hi ha establert un ajut mínim, amb vocació de temporalitat encara que no tingui un termini d'extinció establert, però que té en compte les circumstàncies de cada persona i de la seva parella i que obliga els seus beneficiaris a buscar feina i acceptar la que els ofereixin. Tanmateix l'import de la pensió ve determinat per les circumstàncies indicades.

39

Pensió de jubilació.

Totes les persones residents a Dinamarca i que hagin pagat impostos en aquest país tenen dret a una pensió. La pensió màxima es paga si es tenen 40 anys de residència. L'edat de jubilació és als 65 anys o als 67, si l'1 de juliol del 1999 tenien més de 60 anys. La pensió està constituïda per dues parts: la "bàsica", fixada pel govern cada any, i la "complementària", també fixada pel govern però que té en compte la renda del pensionista. Al costat d'aquesta pensió vinculada a la ciutadania i a la residència hi ha tot un ventall d'ajuts, alguns vinculats al món laboral. Aquests ajuts inclouen:

- Ajut ATP, de caràcter obligatori per a totes les persones que cobren algun salari.

- Pensió Especial d'Estalvi, modificada el 2002 que obliga a pagar l'1% de tots els guanys.
- Pensió Suplementària Especial que es paga a les persones beneficiàries de la Pensió anticipada per invalidesa.
- Pensions que es paguen als funcionaris.
- Pensions derivades dels convenis col·lectius i les pensions particulars.

Pensió per al supervivent.

Aquesta pensió, que nosaltres la coneixem com a “pensió de viduïtat”, correspon al marit o a la muller o a la parella reconeguda com a tal, i només cobreix tres mesos després de la mort amb un import corresponent a l'ingrés total de la parella per tres.

Prestacions per malaltia.

Són aplicables als empleats i també als autònoms i estan calculades d'acord amb els seus salaris o els seus guanys.

Des del punt de vista econòmic aquestes transferències representen el 15% del PIB, mentre que l'altre 15% el representa el cost dels serveis socials, el sector sanitari i les mesures del mercat laboral. Per tant, l'Estat del Benestar costa al poble danès el 30% del seu PIB, és a dir, la meitat de tota la despesa pública danesa que arriba al 60% del PIB.

Mesures especials del mercat de treball.

Un dels grans èxits de l'Estat del Benestar danès han estat, sens dubte, les mesures destinades a reduir l'atur. L'any 1994 es van introduir importants reformes, que havien estat llargament discutides en diferents comissions, amb els agents socials i amb els experts. Les mesures més destacades van ser:

- a) Les prestacions per atur es podien pagar fins a set anys (actualment el límit són quatre anys). Això podia ser així perquè el temps que l'aturat passava en una mesura d'activació es considerava com a

temps de treball, per tant comptava per a un nou període de prestacions. D'altra banda, aquest sistema tan generós va permetre que fossin molt més fàcils els acomiadaments, cosa que va permetre una ràpida adaptació de l'economia danesa. Les prestacions van baixar en percentatge respecte de la renda obtinguda pel treball, per tant es va incrementar el seu efecte de motivar la recerca de feina. Així, el 1994 la prestació mitjana representava el 65,8% del salari mitjà, en canvi el 1999 representava el 61,4%.

b) Introducció dels plans individuals d'activació. L'any 1994 es va introduir per primera vegada aquest instrument que fixa les obligacions i els drets dels aturats, facilita la feina de les autoritats i personalitza la lluita contra l'atur.

L'any 2001 es va modificar el contingut, en el sentit que s'havia d'afegir la informació sobre les capacitats de la persona i fixava unes dates concretes per assistir a entrevistes per tal de fer el seguiment de la seva execució.

L'any 2002, aquests plans es van fer obligatoris i es van anar aplicant a altres àmbits. El 1997, es va aplicar un sistema semblant als beneficiaris de les prestacions per malaltia, i el 1998 es va aplicar la Llei de Reforma de l'Assistència Social destinada als beneficiaris de les prestacions socials.

Cal tenir en compte que, malgrat la seva façana contractual, en els plans individuals d'acció hi ha elements coercitius en què les autoritats públiques i els afectats no estan en el mateix pla; en general els afectats han de fer front a costos més grans per la manca de compliment i a poques possibilitats d'apel·lar les decisions ⁶.

⁶ KVIST, J; "Estratègies escandinaves d'activació en els noranta. Refent la Ciutadania Social i el Model Escandinau d'Estat del Benestar" pàg. 239.

c) Formació laboral i educació. Segons el mateix Jon Kvist ⁷, el millor instrument per lluitar contra l'atur ha estat la formació professional (el que a Catalunya abastaria també la formació professional ocupacional). En especial la que s'ha dut a terme dins del sector privat. Les mesures educatives tenen per finalitat evitar la definitiva erosió dels coneixements professionals de la persona aturada i deixar-la preparada per quan s'inverteixi el cicle econòmic i la demanda de treballadors es torni a estimular. Vull reproduir textualment el que diu Jon Kvist al respecte: “En el centre de l'estratègia escandinava d'activació es troba la intenció de desenvolupar al màxim el potencial humà, millorant almenys el capital humà. Se sol creure que és preferible millorar les capacitats dels individus, de forma que arribin a ser productius, almenys al nivell dels salaris mínims dels convenis col·lectius, que rebaixar aquests salaris mínims per tal d'estimular la demanda d'individus menys preparats. Crear un sector de treballadors amb un nivell de sous baix va en contra dels valors igualitaris escandinaus.”

d) Creació de llocs de treball flexibles. Aquests són subvencionats per facilitar l'accés al mercat de treball de les persones amb capacitats reduïdes. Des de la Llei de Reforma de la Pensió per Capacitat Reduïda del 2003, s'exigeix que per tenir dret a la pensió, el beneficiari ha de tenir reduïda en un 67% –com a mínim– la seva capacitat per treballar, i s'han d'haver exhaurit totes les possibilitats de rehabilitació i també d'accés a un lloc de treball protegit flexible.

e) Es va intentar combatre l'atur amb l'establiment de “l'any sabàtic”, sempre que una persona desocupada es fes càrrec del lloc de treball del treballador amb permís. Però aquesta mesura establerta l'any 1994 va ser revocada l'any 1999 per la seva escassa incidència.

⁷KVIST, J.: *Ibidem*.

Les mesures d'activació aplicades primer a Dinamarca i escampades després per tot Escandinàvia han canviat el model d'Estat del Benestar com afirma Jon Kvist. És cert que aquestes mesures, previstes al principi per als aturats, es van anar aplicant als altres sectors sostinguts per l'assistència social o pels ajuts socials públics. I és cert també que s'ha posat cada cop més l'accent en què el treball sigui l'eina més fonamental d'integració. Però tot això no és només un fenomen nòrdic, és un corrent europeu impulsat per quatre factors.

1) Evitar la caiguda en la marginació a resultes de llargs períodes de manca d'ingressos o d'ingressos insuficients.

2) Legitimar davant els contribuents els elevats costos de les prestacions dels diferents Estats del Benestar europeus fa que s'hagin d'exhibir resultats o, si més no, l'exigència de contrapartides per part dels beneficiaris (un cas exemplar és el de les rendes mínimes d'inserció, creades, per primera vegada, a França als inicis de la dècada dels noranta, que ja preveïen contrapartides de diferents classes per als beneficiaris).

3) Entre els diferents cicles econòmics i els canvis tecnològics s'han creat colls d'ampolla en determinades feines i en determinats sectors que conviuen amb bosses d'aturats de llarga durada.

4) Consciència creixent de la importància de la formació i de l'educació, per mantenir activa i competitiva la força de treball.

IX.- Conclusions

Dinamarca ha creat el que possiblement sigui, avui, el sistema d'Estat del Benestar més reeixit del món. Però això no vol dir que sigui aplicable a tot arreu ni que les seves mesures tinguin el mateix efecte a

totes les societats. El seu èxit rau, per damunt de tot, en un determinat desenvolupament històric, cultural, social, religiós i també ètnic. En aquest treball he intentat acostar-me el màxim possible als fonaments profunds on es troben les arrels no solament del per què i del com, sinó del que és, per a mi, el més important: de l'acceptació majoritària de la seva població. El poble danès és un poble orgullós –la qual cosa no vol dir ni prepotent ni vanitós– del seu país i de la seva forma de vida. El seu car sistema de protecció i benestar és acceptat gairebé per tothom. El debat polític sempre és el mateix: com fer-ho millor i menys costós per als seus ciutadans i com preveure el futur i els nous reptes.

Quan algú, de casa nostra, em parla de les meravelles del sistema danès, sempre li pregunto el mateix:

- a) Estaries disposat a pagar un alt nivell d'impostos, amb un IVA del 25%, amb un tipus marginal de la renda del 64%, i amb un tipus mitjà de gairebé el 50%?
- b) Estaries disposat a viure austerament, perquè malgrat els seus alts ingressos el drenatge fiscal és tan fort que la renda disponible és de les mitjanes d'Europa?
- c) Estaries disposat a renunciar als dos o tres cotxes per família, ja que la compra d'un cotxe va carregada amb més d'un 100% d'impostos?
- d) Estaries disposat a renunciar a la segona o a la tercera residència perquè, simplement, no la podries pagar?
- e) Estaries disposat a renunciar als freqüents dinars i sopars als restaurants i a les visites al bar?

Però els danesos són, en general, feliços. Tenen una excel·lent xarxa de transports públics (les institucions internacionals consideren que

Copenhaguen té la millor xarxa de transport públic del món). Tenen un horari laboral que els permet fer vida de família i dedicar-se a les seves activitats personals. El suport a les famílies permet a les dones daneses treballar, tenen el nivell d'ocupació més alt del món. El seu sistema educatiu és dels més avançats, especialment pel que fa a la formació professional. El seu sistema productiu es basa en la tecnologia, en l'organització i en el gran nivell educatiu de la seva força de treball.

Quins problemes tenen, doncs? Uns de generals: l'envelliment de la població i, per tant, la necessitat de reajustar el seu sistema de pensions, d'impulsar que la gent es jubili més tard i vetllar per la integració de la població immigrant, en una població fins fa ben poc molt homogènia.

I uns altres de particulars: Dinamarca té un sistema de benestar finançat i gestionat per mitjans públics més que cap altre país nòrdic. Com pot afectar al país les pressions per introduir els mitjans privats més enllà del que ja hi participen? És clar que un fort canvi cap al finançament o la gestió privada representa un canvi de model. Pot aquest peculiar país pair o acceptar un canvi en aquest sentit?

Actualment, una Comissió creada pel Parlament danès (Folketing), la Comissió del Benestar, formada per personalitats independents, està a punt de lliurar el seu informe sobre el futur de l'Estat del Benestar danès. Estic segur que les seves propostes, suggeriments i advertiments seran discutits a bastament a nivell polític i social, amb la implicació de totes les associacions, entitats, organitzacions i de totes les administracions afectades. I que, després d'aquest debat transversal i vertical, amb serenor i amb el més ampli consens possible, es prendran les mesures escaients per tal de garantir i enfortir el seu benestar, que seran majoritàriament acceptades i aplicades amb eficiència, eficàcia i equitat. Aquest és, fins ara, "l'estil danès" que no té per què canviar. Espero que així sigui i que Dinamarca continuï sent aquest petit, verd, ventós i exemplar país.

Evolució del model suec de l'Estat del Benestar

Josep Maria Servitje i Roca

Col·laborador del Centre d'Estudis Jordi Pujol

Sant Martí de Torroella. Estiu del 2005

I.– Introducció

Europa ha assolit des de mitjan segle passat unes quotes de llibertat, prosperitat, pau i seguretat com no les havia conegut en tota la seva història. Si no fos pel terrorisme i per alguns conflictes puntuals –Bòsnia, Txetxènia, Kosovo– es podria afirmar que hauríem arribat a un punt quasi ideal de l'evolució política. Però el futur està ple d'amenaques que preocupen els ciutadans i ciutadanes europeus que contempen, entre perplexos, astorats i irritats, fenòmens fins fa ben poc inexistents o irrelevants. La globalització, la immigració en massa i el xoc cultural que l'acompanya, el terrorisme indiscriminat i significativament brutal, la sensació de retrocés en els avenços socials i la clara aparició de nous poders econòmics i polítics mundials que ens afecten cada cop més en les nostres vides, estan colpejant amb força les nostres seguretats que consideràvem arrelades i irreversibles. En aquest context cal impulsar tota mena de debats, propostes i reflexions que ajudin les nostres societats, en qualsevol camp del pensament i de l'acció social, econòmica i política per fer front a totes aquestes amenaces sense perdre les nostres identitats, la democràcia, no solament com a sistema polític sinó també com a forma de vida, i el nostre ideal d'una societat més justa en què tots puguem participar plenament com a ciutadans i ciutadanes. Aquest treball vol ser una modesta però sentida aportació a aquesta gran tasca de reflexió i d'acció per tal de garantir la continuïtat i el desenvolupament del model europeu de benestar social.

He escollit el model suec i el model danès, que és objecte d'un altre treball, pel meu coneixement directe d'aquests països, vaig residir a Copenhaguen durant cinc anys, i per la tasca que desenvolupava aleshores, la de conseller de Treball i d'Afers Socials de les ambaixades corresponents. Vull agrair a la Fundació Centre d'Estudis Jordi Pujol la confiança que m'han fet i espero que no defraudi les seves expectatives.

II.– Antecedents històrics

L'Estat del Benestar suec no va aparèixer d'avui per demà fruit d'una decisió política o d'una revolució social, sinó que més aviat és el resultat d'una evolució de l'estructura i dels interessos de les classes socials, de l'economia, de les idees socials i religioses i que avui encara continua sense grans sobresalts i amb vacil·lacions, però amb fermesa i amb profunditat. Per tant cal anar a la recerca, encara que sigui llunyana, d'aquells elements que ajuden a comprendre i a explicar per què la situació actual és així i no d'una altra manera.

El rei Gustau I. (1523-1560). Personalitats tan diferents com l'historiador Lars O. Lagerqvist (*"A History of Sweden"*) i el polític i escriptor Mauricio Rojas (*"Suecia después del modelo sueco"*) situen com a primer antecedent de l'Estat benefactor suec aquest regnat del primer representant de la dinastia Vasa. El rei Gustau Eriksson (aquest era el seu nom oficial, mai va fer servir el nom de Vasa) era tota una personalitat que va deixar una forta petjada en la història del seu país. Agosarat, actiu i molt treballador, el rei adoptà i impulsà importants decisions. Va crear el Parlament suec, el Riksdag format per quatre Estats, instaurà una administració molt centralitzada i el nucli d'una burocràcia estatal però, sobretot, va impulsar la Reforma protestant, confiscant el béns de l'Església i dels monestirs (Dieta de Vasteras –1527–), i creant l'Església Nacional Sueca.

Aquestes decisions, segons Rojas, van comportar “que a Suècia mai existís una societat civil realment independent” i que va ser l’inici “d’una tradició d’intervenció i paternalisme estatal que serà decisiu en la constitució de l’Estat benefactor del segle XX”. Però, al meu entendre, la Reforma va comportar un altre element, la difusió d’uns valors socials –com l’austeritat– que més endavant tindran una importància cabdal. Pel que fa a les finances públiques, el mateix rei va ser un bon administrador i un expert en economia monetària i va aconseguir acabar amb el deute reial. Encara que hauran de passar bastants anys fins que la regulació dels sous dels funcionaris posés fi a la corrupta conducta de les propines (1778), el cert és que la idea que l’administració dels diners públics exigeix la màxima cura començava a fer camí. Aquests valors socials, encara vigents, són una de les principals claus de l’existència del model suec del benestar.

“L’Edat de la Llibertat” (1719-1792). Hem d’esmentar aquest període de la història sueca perquè va representar un notable i precoç avenç pel que fa al repartiment del poder polític. És cert que la composició del Parlament que va aplicar la Constitució del 1719 era molt poc democràtica. Només al voltant del 5% de la població n’estava representada, però, per primera vegada, el poder reial passava del rei al Parlament i al gabinet de govern. Un altre gran avenç va ser l’Ordenança de la Llibertat de Premsa de l’any 1766 que suprimia la censura, exceptuant les qüestions teològiques. Aquest fet estava destinat a tenir gran importància en el futur. Però les guerres i la mala situació econòmica del país van portar de nou l’absolutisme. El nou rei Gustau III va prendre una decisió important: la llibertat de religió amb algunes restriccions. Aquest fet va tenir una conseqüència econòmica positiva: gent estrangera, especialment jueus, amb altes qualificacions professionals es van establir a determinades ciutats sueques. Dos canvis significatius demostren que, fins i tot sota un règim absolutista, la política a Suècia era diferent, i és el fet que el rei va prohibir la tortura i va reduir considerablement els supòsits en què es podia aplicar la pena de mort.

Camí dels grans canvis (segle XIX). Suècia es va transformar profundament en tots els sentits. Amb totes les reserves que comporta indicar dates dins d'un procés que no s'atura, goso indicar les següents fites:

La nova Constitució (1809). Es fixen, per primera vegada, quines són les Lleis Fonamentals del sistema polític suec: La Llei del Parlament, la Llei de Llibertat de Premsa i la Llei de Successió. Encara no es tracta d'una constitució democràtica, però els poders del rei estaven ja definitivament limitats, es configurava la divisió de poders i la seva adaptabilitat va quedar palesa ja que, amb els canvis necessaris, va estar vigent fins el 1975.

1814. S'acaba la darrera guerra en què participa Suècia. Durant els anys següents es van poder evitar conflictes amb Rússia i de mica en mica es va anar consolidant el principi de la neutralitat del país.

1840. En aquest any es va assolir el màxim percentatge de la població activa en el sector agrari, el 80%. (Suècia té uns dels registres demogràfics més antics d'Europa, degut a l'existència de les llistes "catequístiques" que es portaven a les parròquies des del segle XVII). El sector industrial estava dominat per la fabricació del ferro i de l'acer. Durant la primera meitat del segle XVII el país havia dominat el mercat europeu del ferro, però la manca de carbó el va fer menys competitiu que els països que feien servir el coc.

1842. Primera Llei que introdueix l'Ensenyament Obligatori. Aquesta norma dictada dins del regnat de Carles Joan XIV (l'antic mariscal napoleònic Jean Baptiste Bernadotte) dos anys abans de la seva mort, no va tenir conseqüències immediates a causa de la pobresa del país. Però cal destacar que va ser impulsada amb fermesa per membres dels diferents estaments del Parlament, cosa que indica l'alt nivell de consciència sobre la importància d'aquesta qüestió. El període obligatori

era només de quatre anys. Cap a la dècada del 1860 va ser quan es fa realment efectiva aquesta norma.

1850. L'historiador Lennart Jorberg ¹ distingeix tres moments en el procés d'industrialització de Suècia. El primer el situa precisament en la dècada que comença aquest any. Les causes són diverses però aquest autor esmenta les següents:

- L'augment significatiu de l'exportació dels cereals, de la producció del ferro, dels teixits i de la fusta.
- Conjuntura internacional.

Aquest autor posa especial èmfasi en la importància de l'exportació de la civada, que durant quatre dècades va ser una important font d'acumulació de capital. Els factors d'aquest fet van ser l'augment de les terres cultivades, de la productivitat agrària i el canvi dels gustos dels consumidors que es van decantar cap al consum de la patata.

L'any 1860 el nombre de treballadors ocupats en els diferents sectors industrials oscil·lava entre 60.000 i 65.000. El seu repartiment pel que fa als sectors de major ocupació era el següent: 14.000 a les fonerries del ferro, 10.000 en el sector de la fusta, 11.000 en el tèxtil i 5.000 en les fàbriques de maquinària.

Al mateix temps d'aquests canvis econòmics, el liberalisme s'anava imposant en la vida social. Es van atorgar els mateixos drets a les dones que als homes en les herències, es va suprimir l'obligació dels artesans de formar part d'un gremi i el monopoli del comerç de determinades ciutats.

Comença la gran emigració. Encara que, com hem assenyalat en el paràgraf anterior, aquesta dècada representa el primer gran salt en el desenvolupament de Suècia, Lagerqvist ens recorda les fortes desigualtats socials de l'època que van empènyer molta gent a abandonar el

¹ JORBERG, L. "El naixement de les societats industrials" a CIPOLLA, C.M. (Dir.) "Història econòmica d'Europa". Vol 4.

país. Des del 1850 fins al 1914, al voltant d'un milió de suecs van emigrar, majoritàriament cap als Estats Units.

1860. Llibertat religiosa. Es van autoritzar les reunions religioses privades i va deixar de ser castigat l'abandonament de l'Església Nacional. Altres reformes indiquen els avenços de les noves idees. Es va suprimir la guarda legal de la dona no casada, es van prohibir els càstigs corporals dels treballadors i es van moderar les penes en el nou Codi Penal. El 1862 es va introduir l'autonomia local i es van establir els comtats com a administració regional.

1866. Reforma constitucional. Va representar una victòria per als sectors socials emergents, la classe mitjana i els propietaris agrícoles, tot i això encara estava lluny d'establir un sistema democràtic, ja que pocs ciutadans podien ser elegits o exercir el dret de vot.

52

1870. Aquesta segona etapa del desenvolupament de l'economia sueca es va caracteritzar per un gran augment de les inversions en tots els sectors industrials, en el sector de l'habitatge i en la construcció intensa dels ferrocarrils.

1879. Primera vaga. La crisi de les exportacions dels cereals va provocar una forta caiguda dels sous, al voltant d'un 20%. En aquestes circumstàncies els treballadors de les serradores de la ciutat de Sundsvall van anar a la vaga. S'estima que hi van participar uns 40.000 obrers que van ser obligats per les tropes a tornar al treball. Una onada de proteccionisme es va estendre pel país.

1881. Fundació dels primers sindicats. El resultat de la vaga de Sundsvall va impulsar la creació dels primers sindicats suecs, a Estocolm i al sud.

1887. El Parlament va establir tarifes per protegir el mercat suec.

1889. Fundació del Partit Socialdemòcrata. La situació social, la reforma militar i el clam pel dret de vot –“Un home, un rifle, un vot”– van agitar la vida política i social sueca. Les mesures proteccionistes ja havien dividit la classe política i ara tothom era conscient de la necessitat de dur a terme reformes profundes. El model alemany del canceller Bismark inspirava la dreta i els exemples europeus més radicals influenciaven l'esquerra. En aquest ambient Hjalmar Branting, de procedència burgesa, un home especialment dotat per a l'acció política, va dirigir la creació d'un partit socialista reformista i no revolucionari. Entre les principals propostes del programa del partit figuraven:

- Jornada màxima de vuit hores
- Fixació del salari mínim
- Assegurança de la vellesa
- Compensació per accidents laborals
- Arbitratge laboral
- Drets de manifestació i vaga
- Establiment de la República

1890. Comença una dècada decisiva pel que fa al desenvolupament industrial. La gran capacitat d'adaptació al mercat internacional i de diversificar els seus productes va comportar un fort creixement de l'economia sueca. Els productes més elaborats van anar guanyant importància sobre els que comportaven menys valor afegit. Els nous sectors emergents eren el de la pasta de paper, el de la maquinària, el cuir i el calçat, el químic, el del vidre i el de l'electricitat.

Al mateix temps les exportacions agrícoles tradicionals van ser substituïdes pels productes càrnics i làctics. La productivitat sueca va ser la més alta de tots els països escandinaus. El volum de les exportacions sueques va créixer un 150% entre el 1885 i el 1914.

Pel que fa a la població ocupada en els diferents sectors industrials es va passar de 126.000 persones el 1879 a 306.400 a finals del 1908. La renda per càpita, prenent com a base 100 inicial l'any 1870, va arribar a

231 l'any 1910. En altres paraules, entre mitjan segle XIX i el 1914 Suècia va passar de ser un dels països més pobres d'Europa a un dels més pròspers. Comparteix el punt de vista de Mauricio Rojas quan recorda que les millores socials i l'Estat Benefactor no haurien estat possibles sense un capitalisme avançat.

1898. Creació de la Confederació Sueca dels Sindicats (LO), que reunia aproximadament 60.000 afiliats.

1902. Creació de la Confederació Sueca d'Empresaris (SAF), que va facilitar l'inici dels grans acords laborals.

Moviments populars. Una anàlisi dels antecedents històrics més propers a l'inici de la cursa cap a l'Estat del Benestar suec que no fes referència als moviments populars que van ajudar a configurar una determinada societat i els seus valors, no seria complet. Durant el segle XIX els moviments de les esglésies lliures, les associacions contra l'alcohol i el moviment esportiu popular van crear noves formes de lligams socials així com l'acceptació del debat com a forma normal d'afrontar els conflictes mentre, al mateix temps, el moviment feminista impulsava la igualtat de drets i la participació de la dona en tots els camps de l'activitat humana.

Democràcia parlamentària (1921). Després de la gran reforma constitucional, amb l'establiment del dret de vot universal, finalment Suècia va assolir la plenitud del sistema democràtic.

III.– El concepte de benestar

En aquest estudi hem fet servir de manera significativa els treballs duts a terme per la Comissió d'Experts creada pel govern suec el febrer del 1999 per tal d'analitzar la situació del seu Estat del Benes-

tar durant la dècada dels noranta, fer-ne un balanç i apuntar suggeriments o possibles mesures. Per aquest motiu és important que fem servir, encara que només fos per raons metodològiques, la mateixa definició que la Comissió explicita en el prefaci del seu informe. Així, “benestar” significa “els recursos individuals mitjançant els quals els membres de la societat poden controlar i dirigir conscientment la direcció de les seves vides” (pàg. 17). Aquesta definició lliga amb la concepció de la ciutadania com una condició atorgada als individus que són membres de ple dret d’una comunitat. Tots els qui posseeixen aquesta condició són iguals pel que fa als drets i obligacions de què està dotada la ciutadania (Marshall, 1950).

Per altra banda, el punt fonamental de l’Estat del Benestar són els drets socials que abasten des del dret a una quantitat mínima de benestar i de seguretat fins al dret de participar, al màxim, en el patrimoni social, i viure una vida de persona civilitzada d’acord amb els estàndards que prevalen en la societat (Marshall, 1950).

Un altre aspecte de l’Estat del Benestar és el seu grau d’universalitat. Segons Berg ², no hi han indicis que la universalitat del sistema suec hagi augmentat o disminuït en els darrers anys, però encara està lluny de ser un sistema veritablement universal. També apunta que els grans programes estan adreçats fonamentalment a la classe mitjana, excloent tant les persones de rendes baixes com les de rendes altes, i si bé en el primer grup encara hi ha programes selectius, la gent amb alt poder adquisitiu s’ha de refiar de les assegurances privades.

IV.– Primers passos

1883. El canceller alemany Otto von Bismarck va aconseguir que la Dieta Imperial aprovés la primera assegurança per malaltia dels treballadors. Aquesta mesura va ser seguida per altres països, entre ells per

² BERGH, A. “*L’Estat del Benestar Universal. Teoria i el cas de Suècia*”.

Suècia. Així, l'any 1891 es va establir la primera legislació d'assegurança social per tal de cobrir els supòsits de malaltia, però amb caràcter voluntari. El fet determinant d'aquesta mesura era el creixement de la població ocupada en els sectors industrials, si bé en aquella època no superava el 22% de la població total ocupada.

1901. S'aprova la primera Llei sobre assegurances per accidents professionals.

1913. Es crea el primer sistema nacional bàsic de pensions de vellesa i invalidesa.

1915. Es dicta la primera Llei que regulava, entre altres matèries, el contracte de treball.

56

1917. Com a resultat d'un acord entre els agents socials, es van introduir els plans de pensions professionals.

1918. Es promulga la Llei dels Pobres, que era una reforma profunda de les disposicions anteriors sobre aquesta matèria. Per alguns, aquest va ser el primer esglaió de l'Estat del Benestar suec.

1920. S'estableix la jornada màxima de les vuit hores.

1928. El govern minoritari de Carl Gustav Ekman aconsegueix que s'aprovin les normes sobre la negociació col·lectiva, la creació dels tribunals arbitral de treball i una reforma educativa.

1936. El primer ministre socialdemòcrata Per Albin Hansson inicia l'època ininterrompuda de 44 anys de governs socialdemòcrates. La idea central de l'anomenada "llar del poble" (El nom popular de l'Estat del Benestar suec) és que els ajuts socials són un dret universal i que no tenen res a veure amb la caritat. Històricament parlant, va ser decisiva la

gran crisi del 1929 perquè un programa que oferia seguretat, reducció de les diferències de classe, plena ocupació i desaparició de les privacions obtingué un clar suport popular. Però, al meu entendre, la clau del seu èxit és que el reformisme no revolucionari, que representava la socialdemocràcia sueca i que alhora no significava una amenaça clara ni per a una burgesia encara no gaire rica ni per als propietaris agraris, encaixava amb les aspiracions majoritàries i també amb els seus valors socials i ètics, que s'havien anat consolidant durant els segles XVIII i XIX.

1938. Els agents socials, és a dir, la LO (Confederació Sueca de Sindicats) i la SAF (Confederació Sueca dels Empresaris), van arribar a un acord fonamental sobre el funcionament del món del treball. És el famós Acord de Saltsjobaden. Aquest establia normes clares sobre l'exercici del dret de vaga, amb negociacions obligatòries abans d'iniciar-la, la prohibició d'utilitzar esquiroles i disposicions sobre acomiadaments. Representava també una centralització de les negociacions salarials ja que, un cop pactada en un conveni, l'escala salarial no es podia canviar durant la seva vigència, cosa que reforçava el paper dels òrgans centrals dels agents socials. Al mateix temps aquest sistema centralitzat va comportar una igualació de salaris. No cal esmentar el paper no solament social, sinó també econòmic i, sobretot, la imatge de seriositat i de tranquil·litat que va significar la pau social establerta en l'acord. Un exemple pràctic d'aquest esperit va ser l'acord de congelació de salaris signat el 1942, en plena guerra, amb relació a la congelació de preus decretada pel govern.

V.- La construcció del model

Acabada la Segona Guerra Mundial, el temor d'una recessió preocupava els ciutadans suecs, però l'acord comercial amb la Unió Soviètica de l'any 1946 va restablir certa tranquil·litat. Mentrestant, la derruïda Europa es recuperava ràpidament gràcies, sobretot, al Pla Marshall

engegat i finançat pels Estats Units. Amb la recuperació econòmica europea, atès que Suècia no havia participat en el conflicte i, per tant, els seus mitjans de producció estaven intactes, va començar una època de gran prosperitat que és el factor decisiu que va permetre engegar un gran procés de reformes socials. Cal recordar, però, el gran desenvolupament de l'economia sueca durant la segona meitat del segle XIX, com he explicat abans, i per tant això representava un ferm punt de partida. De fet ara es tractava, un cop superat el parèntesi de la guerra, de recuperar i aplicar el programa socialdemòcrata, que s'havia començat a endegar després de l'assoliment del govern del SAP (Partit Socialista dels Treballadors-Partit Socialdemòcrata) el 1936 amb el suport dels diputats del Partit Agrari (avui Partit del Centre). Aquests diputats van acceptar les primeres reformes, en especial la creació de l'assegurança davant l'atur, el 1934, a canvi de generoses subvencions al sector agrari.

La construcció del model suec de benestar social és fruit, al meu parer, de quatre factors:

- 1) El substrat ètic i dels valors socials que s'havien anat consolidant durant els segles XVIII i XIX.
- 2) La revolució industrial i els seus efectes.
- 3) La decisió política sostinguda basada en la ideologia socialdemòcrata.
- 4) L'important creixement econòmic, amb algunes crisis, que va experimentar el país des del 1860 fins al 1973 –primera crisi del petroli–, basat en la productivitat, la innovació tecnològica, l'adaptació als mercats internacionals, la pau social i els nivells de formació de la seva força de treball.

Aquest model va ser edificat especialment durant les dècades dels anys 1950 i 1960, es va aprofundir durant les dues dècades posteriors i

va estar sotmès a una forta prova durant la dècada dels noranta, prova que va comportar canvis en el model, que encara continuen i la importància dels quals és motiu, encara avui, de discussió i d'anàlisi.

Repassem ara les fites significatives d'aquesta construcció, fins la dècada dels noranta, quan el sistema entra en crisi, que serà la matèria del capítol següent. Per fer-ho utilitzarem el mateix recull històric que publica la Seguretat Social sueca, a més dels reculls jurídics que permeten observar les dates d'aprovació de les Lleis més importants que afecten l'Estat del Benestar. Per cada punt important explicarem com està la situació actualment, obviant expressament la dècada dels noranta que, com ja s'ha dit, serà objecte del proper capítol.

1947. Reforma fiscal. S'incrementen de manera notable la pressió fiscal sobre els rendiments de les societats i sobre les rendes altes.

1948. Creació dels ajuts per fills. Aquesta assignació es paga per cada fill menor de 16 anys, sempre que visqui a Suècia. L'ajut és universal i no té relació amb les rendes de la família. Aquesta assignació és substituïda per l'anomenada "assignació prorrogada" si el fill o filla encara està estudiant dins dels anys d'escolarització obligatòria. Si la família té tres o més fills rep, a més, una assignació suplementària.

59

1955. S'estableix un sistema nacional d'assegurança de malaltia amb prestacions relacionades amb els ingressos i subsidis per atenció de la salut. Aquesta decisió estava vinculada a un acord previ dels agents socials.

1959. El Parlament aprova el sistema de pensions de vellesa, en funció dels ingressos, que es mantindrà fins a principis de la dècada dels noranta.

1962. Primera regulació completa de la Seguretat Social.

1964. Establiment dels ajuts per a les famílies monoparentals.

1974. Introducció de l'assegurança pels pares per la cura dels fills.

1977. Reforma del règim d'accidents laborals.

1978. Llei del Medi Ambient Laboral.

1984. L'administració fiscal es fa càrrec de la recaptació de les cotitzacions.

1991. Llei sobre la igualtat de sexes.

1994. Llei contra la discriminació racial ètnica.

1999. Nou sistema de pensions.

VI.– La gran crisi de la dècada dels noranta

Si hi ha un període del desenvolupament de l'Estat de Benestar suec que ha estat profusament estudiat, aquest és la dècada dels noranta. I això és així per dues raons principals:

1) La crisi va ser molt profunda i va obligar a prendre mesures restrictives i, a conseqüència d'això, tot el sistema en va sortir afectat. En una paraula, a finals de la dècada era just preguntar-se si s'havia passat de l'Estat del Benestar a la Societat del Benestar i a la liquidació de l'Estat del Benestar maximalista, com així ho afirma Mauricio Rojas, o simplement s'havien fet uns ajustaments per mantenir, en essència, el mateix model. Segons aquest polític i escriptor, l'Estat maximalista es caracteritza pel monopoli estatal sobre les quatre funcions fonamentals de la producció dels serveis del benestar, és a dir, sobre la demanda, l'oferta, el finançament, la regulació i el control.

2) Per l'interès natural de saber si aquest sistema, considerat modèlic, es pot seguir posant com a exemple davant dels nous grans reptes, la globalització, els corrents neoliberals, l'aparició d'agents nous i poderosos en l'escena internacional, els corrents migratoris, una competitivitat cada vegada més oberta i els embats d'un individualisme creixent.

La gran crisi dels noranta no es va originar de cop. A principis de la dècada dels setanta ja s'havia registrat un increment important del deute públic que només entre el 1972 i el 1976 es va duplicar. Malgrat aquest avís, la despesa pública va continuar augmentant sense parar gaire esment en el deteriorament de la competitivitat internacional de l'economia sueca. Tampoc es va considerar negativa la destrucció de l'"esperit dels Acords de Saltsjobaden", causada tant per l'aparició de vagues salvatges com pel nou costum de fer aprovar en el Parlament allò que els sindicats no acordaven a la taula de les negociacions. El 1976 els socialistes van perdre el govern i una coalició del Partit Moderat, del Partit del Centre i del Partit Liberal va fer-se càrrec de la direcció del país. Però els partits no socialistes van haver d'enfrontar-se a una severa crisi i al debat de l'energia nuclear, en què els partits de la coalició de govern tenien postures diferents.

Però els socialistes, sis anys després, van tornar al poder altra vegada amb Olaf Palme com a primer ministre. La situació econòmica va millorar, però no es va saber aprofitar la conjuntura favorable per fer els canvis estructurals necessaris. L'any 1986 el deute públic ja s'havia multiplicat per deu respecte al del 1976. L'expansió de la despesa de la Seguretat Social, la forta pressió fiscal que produïa una manca d'empenta, la pèrdua de la imatge internacional d'innovació i les elevades prestacions per atur, malaltia i, fins i tot, de jubilació jugaven com a factors que anaven minant les bases del sistema.

El 1990 la crisi va esclatar amb tota la seva força. Només en quatre anys, la taxa d'ocupació va passar del 80 al 69%. La manca de tributació i l'espectacular augment de la despesa per desocupació va provocar un gran dèficit fiscal. Al mateix temps, la corona sueca va ser víctima

d'un procés especulatiu internacional. Les conseqüències de tot plegat van ser profundes. L'Estat i les administracions sueques es van veure obligades a retallar despeses d'una forma enèrgica en tots els capítols del pressupost i la població sueca va descobrir que el seu sistema de benestar no era tan segur com s'havia pensat fins aquell moment.

La consciència de tot plegat i l'interès de conèixer l'abast real de la crisi sobre el seu Estat del Benestar i de prendre idees pel futur, va conduir el govern suec a encarregar el 1999 al ministre de Salut i d'Afers Socials, Lars Engqvist, un profund estudi sobre aquesta matèria. Aquest treball va ser realitzat per un grup de sis distingits acadèmics, ajudats per més de 50 experts externs i amb un important suport logístic. Aquest treball va ser lliurat al ministre l'any 2001. En el capítol següent analitzarem les seves conclusions.

VII.- Les conseqüències de la crisi

Val a dir, a grans trets, que el desenvolupament de l'Estat del Benestar suec durant la dècada dels noranta va anar vinculat fonamentalment, encara que no exclusivament, al nivell de la feina i a l'evolució de les finances públiques. L'informe a què ens hem referit abans analitza tots i cadascun dels diferents aspectes que intervenen en el benestar, dividits en tres grans apartats: els recursos per a les persones, els serveis del benestar i els diferents tipus de pensions, subsidis i ajuts.

A) Recursos individuals: Vista la dècada dels noranta en conjunt, encara que els aspectes negatius van ser superiors al positius, cal que els assenyalem tots per tenir una visió de conjunt exacta.

1. Aspectes positius:

a) Increment dels salaris reals. Malgrat el gran increment de la desocupació, els salaris mitjans es van incrementar un 22%. També es

va reduir la diferència salarial entre homes i dones. En canvi, van empitjorar relativament els sous mitjans dels treballadors del sector públic.

b) Increment de tots els nivells d'educació. Durant la dècada el segment de la població adulta entre 20 i 60 anys amb només l'ensenyament obligatori va baixar del 22 al 15%. Pel que fa a l'ensenyament superior també es va incrementar de manera significativa i el percentatge de dones va superar el dels homes. Pel que fa a l'educació d'adults, va fer un salt endavant a partir del 1997 com a resultat del programa "Iniciativa per a l'educació d'adults" aprovat pel govern.

c) Caiguda de la mortalitat infantil i de la gent gran. Pel que fa als infants es va passar d'un percentatge del 5,3 per mil al 2,7 en el cas de les nenes i del 6,6 per mil al 4,1 en el dels nens. I pel que fa als adults, es va passar de 934 defuncions per cada 100.000 persones a 833 en el sector femení i de 1.483 defuncions a 1.291 en el segment masculí.

d) Reducció de la demanda de treball físic de caràcter repetitiu i que s'ha de realitzar en postures forçades. El percentatge de persones ocupades en aquesta mena de feina, entre 16 i 64 anys, va passar del 37 al 34%.

2. Aspectes negatius:

a) Caiguda de l'ocupació. Malgrat la recuperació que es va produir cap al final de la dècada, la població ocupada, entre 16 i 64 anys va passar del 81 al 73% i la gent a l'atur del 4 al 8%. La caiguda de l'ocupació va ser més gran entre els homes que entre les dones i no va afectar especialment la gent més gran de 60 anys. També es va registrar un canvi estructural, els treballadors no manuals van superar els

treballadors manuals. Un altre fenomen a assenyalar és l'increment de la contractació temporal.

b) Les condicions de treball van empitjorar. Durant la dècada es va registrar un augment dels treballs que comportaven molt estrès, les llargues malalties, l'ansietat, la por i el malestar.

c) Augment de les desigualtats econòmiques. Durant la dècada les rendes més baixes es van mantenir però les rendes més altes van créixer i, per tant, la reducció de les diferències de classe, que havia estat una constant de les dècades anteriors, es va aturar. L'estudi constata que les diferències de riquesa es concentren sobretot en la propietat de capital financer, més que en la propietat d'immobles.

d) Augment de les persones amb desavantatges de diferents tipus.

e) Determinats grups van resultar especialment afectats per la crisi: els immigrants i les mares solteres. Als joves els va anar millor pel que fa a la salut i a l'educació i pitjor en la feina i els ingressos econòmics. I als nens els va afectar la baixa dels ingressos dels pares.

f) Les diferències de gènere es van mantenir, si bé no van augmentar.

B) Serveis del benestar. En aquest aspecte és on es veu amb més claredat que les seves diferents fluctuacions depenen en gran part de les fluctuacions de l'ocupació i de les finances públiques. Seguint la metodologia de l'informe, analitzarem els següents apartats:

1. Cura dels infants.

Durant la dècada es van produir els següents fets significatius:

a) A partir del 1995 els ajuntaments van ser obligats a facilitar serveis d'atenció de dia a tots els infants d'entre un i 12 anys.

b) L'any 1998 l'atenció dels infants va passar a ser matèria del sistema educatiu. Per aquest motiu els centres de cura d'infants van passar a ser centres de preescolar i les seves activitats compten a efectes de currículum. La intenció de tot plegat és reforçar l'educació dels infants amb independència que els seus pares treballin o no.

c) Augment del nombre d'infants dins dels diferents sistemes de suport. També va augmentar el percentatge dins de cada grup d'edat. Tot plegat indica que va augmentar el grau d'universalitat en aquest aspecte de l'Estat del Benestar.

d) Increment dels centres privats, però finançats amb recursos públics, que van passar de representar un 5% el 1990 al 15% el 1999. Els autors de l'informe creuen que això pot representar un pas enrere a l'hora d'aconseguir l'objectiu que l'escola sigui el lloc adient per a la trobada amb persones de diferent cultura, nivell social o ètnia. Al mateix temps també va augmentar el percentatge de despeses a càrrec dels pares, que va passar del 10 al 18%. Els costos van començar a variar segons el municipi, ja que alguns van establir quotes segons la renda dels pares i la duració de l'ajut, però aquesta tendència va ser aturada a l'establir-se per llei certs límits a l'import d'aquestes quotes.

e) Insuficiència de recursos financers. Tant per l'etapa preescolar com per la cura després de l'escola, el cost per infant es va mantenir gairebé igual. Això va implicar una baixa en la qualitat dels serveis i un agreujament de la situació dels treballadors del sector.

2. Escoles. Respecte a l'ensenyament obligatori, cal destacar:

a) L'increment d'alumnes atesos per les escoles privades (normalment gestionades per entitats sense cap afany de lucre, encara que

s'observa un increment, cap al final de la dècada estudiada, de la participació d'empreses amb intenció de lucre) va passar del 0,9 al 3,4% .

b) La proporció de mestres per cada 100 alumnes ha baixat del 9,4 el 1991 al 7,6% el 1999 (gairebé un 20%). La proporció de mestres sense titulació universitària ha pujat del 8 al 13%. El 70% del municipis suecs tenen problemes per trobar mestres per aquest ensenyament.

c) El cost per alumne ha baixat un 5%. Pel que fa a les escoles d'ensenyament secundari, també s'ha produït un increment del alumnes atesos per organitzacions privades, des de l'1,5 fins al 3,4% . En canvi, la relació entre número d'alumnes i professors al final de la dècada era pràcticament la mateixa, però el percentatge de professors sense titulació universitària havia passat del 7 al 18%.

3. Mesures contra l'atur.

La situació de la feina va fer inevitable un fort desplegament de mesures per combatre l'atur. Les mesures inicials van ser oferir cinc alternatives: la formació ocupacional, la formació per als disminuïts, feines temporals, suport per trobar feina i programes especials per als joves. Al final de la dècada dels noranta només quedaven dos d'aquestes alternatives: la formació ocupacional i la formació per als disminuïts. Naturalment, el nombre de participants va estar vinculat a l'evolució de l'atur. A mesura que la situació de la feina anava millorant es van anar reduint tant els seus beneficiaris com el seu cost global (el cost individual es va anar reduint durant tot el període). El 1993 es va introduir un nou programa anomenat "Desenvolupament de les Capacitats pel Treball". El 1994 "Engega la teva pròpia feina" i el 1995 tres més: els centres amb ordinadors, la introducció al lloc de treball i els programes municipals per a joves. El 1997 el programa OTA, ocupació temporal en llocs de treball públics, i el 1998 cinc

programes més: suport individual per a la feina, suport a la feina en els serveis públics, projectes de treball amb els beneficis de l'assegurança d'atur, desenvolupament dels fons garantits. Finalment, el 1999 es va crear el programa de formació al lloc de treball. Per altra banda, es va intensificar el procés de descentralització i en algunes d'aquestes mesures el paper dels ajuntaments va passar a ser decisiu.

4. Cura de la salut.

Els trets més importants van ser:

- a) Fort procés de descentralització cap als Consells Comtals (una mena de diputacions provincials), que es fan càrrec dels serveis d'urgència, i cap als ajuntaments, que s'encarreguen de la cura de la salut a un termini més llarg.
- b) Fort augment de la despesa pública, especialment els darrers anys de la dècada per l'increment del cost dels productes farmacèutics.
- c) Augment de les despeses pagades pels pacients en concepte de visites al metge i al dentista, i també pels medicaments.
- d) Canvis en l'estructura professional. En conjunt, però, es van perdre al voltant de 60.000 llocs de treball.
- e) Introducció de sistemes de gestió empresarial en la gestió pública.
- f) Es van doblar els casos d'errors i d'accidents en l'assistència sanitària.
- g) Les llistes d'espera són una de les causes previsibles del fet que les pòssides privades s'hagin multiplicat per cinc.

h) Millora dels mètodes de tractament que han ocasionat la reducció del nombre de morts per determinades causes i la reducció dels patiments en determinades malalties.

5. Cura de les persones amb disminucions.

Principals canvis:

a) Reforma de les lleis referents a les persones amb disminució i amb problemes psiquiàtrics que va entrar en vigor l'any 1994 i que va representar el reconeixement de determinats drets de les persones afectades i una descentralització de la gestió dels serveis.

b) Fort increment dels recursos públics per atendre aquestes necessitats.

c) El pas d'una assistència en llocs especialitzats cap a l'atenció individualitzada i l'acomodament en habitatges adequats.

d) Malgrat que no s'ha arribat a ajudar totes les persones que, inicialment, s'havien estimat a l'aprovar la reforma i que s'han observat certa manca de cura en alguns serveis municipals, es pot afirmar que, en aquesta àrea, es va avançar durant aquesta dècada.

6. Cura de la gent gran.

Aquesta àrea va ser una de les que van experimentar més canvis. Els més destacats:

a) Les decisions d'assistència es van separar, en més de la meitat dels comtats, dels qui les executaven. Així s'explica que el nombre d'actors, que no tenen res a veure amb els ajuntaments, pagats amb diners públics, que s'han contractat per prestar aquests serveis, s'hagi multiplicat per quatre. I d'aquests actors la majoria són empreses amb ànim de lucre.

b) Durant la primera meitat de la dècada dels noranta els recursos van patir una reducció, però després van créixer sobretot per cobrir l'augment del nombre de la gent gran.

c) Malgrat l'augment de recursos, aquests no han estat suficients per aturar la davallada del nombre de persones ocupades en el sector, la reducció del nombre de llits i la reducció de la durada dels tractaments.

d) Les normes cada cop més estrictes per donar ajuts, els augments de les quotes a càrrec dels beneficiaris i les dificultats que tenen els ajuntaments per facilitar l'ajuda domiciliària han provocat que la gent amb més recursos recorri al mercat per resoldre aquest problema, i que la gent amb menys recursos demani el suport de la família.

e) Els principals problemes al final d'aquesta dècada que s'observaven eren: falta de coordinació entre els diversos serveis que afecten la gent gran, augment del nombre de gent gran amb més necessitats d'assistència i el reclutament del personal necessari, a causa de la competència.

7. Serveis socials individuals.

Inclouen:

a) Els serveis de suport i d'acollida d'infants i joves. Aquests van rebre un important suport legal durant la dècada dels noranta: ratificació de la Convenció Internacional dels Drets dels Infants el 1989, la Llei de la Cura de la Gent Jove del 1990, la creació del "Defensor dels Infants" el 1993 i la revisió de la Llei sobre els Serveis Socials del 1998. Tot i això, encara que resulta difícil trobar totes les dades, sembla que els recursos públics destinats a aquest apartat s'han incrementat.

b) La cura dels drogoaddictes i alcohòlics. Aquest sector, que és responsabilitat compartida entre els comtats i els ajuntaments, no va ser durant aquesta dècada una clara prioritat, especialment a causa de les restriccions financeres. S'ha observat la tendència a tractar els pacients més fora dels centres que no pas interns. Pel que fa als recursos, sembla que van disminuir però no hi ha dades fiables al respecte.

C) Pensions, ajuts, assegurances. En aquest apartat examinarem aquelles prestacions de l'Estat del Benestar que pretenen garantir o compensar un determinat nivell de renda en els supòsits de pèrdua d'ingressos. Per tal de conèixer l'abast real d'aquestes garanties cal analitzar: quin percentatge de la població està coberta, cosa que té a veure amb els requisits per accedir-hi, quin percentatge cobreix la prestació respecte de la renda que compensa i la durada de la prestació. Per un altre costat, examinant la despesa pública sueca durant la dècada dels noranta dedicada a aquest aspecte de l'Estat del Benestar, es poden veure dos fets inequívocs. El seu increment i l'augment de la despesa privada a través d'assegurances. Seguint, altre cop, la metodologia de l'informe del govern suec, dividirem l'anàlisi en els següents apartats:

1. Prestacions en metàl·lic per a les famílies amb infants.

Hi ha sis prestacions dins d'aquest capítol:

a) Assegurança per als pares. Aquest ajut destinat als pares amb fills perquè es puguin quedar a casa per tenir-ne cura es va reduir percentualment. Així, va passar de compensar el 90% de la renda al 80%.

b) Ajuts per fills. Seguint les fluctuacions de la dècada aquest ajut primerament es va reduir però, finalment, quan va millorar la situació de les finances públiques es va tornar a augmentar.

c) Ajuda de manteniment. Aquest ajut substitueix les pensions que els pares que no viuen amb els seus fills han de pagar a la persona que té cura del seu fill en els supòsits d'insuficiència o de manca de pagament. El 1995 es van canviar les seves normes reguladores i el seu import de 1.173 corones sueques es va mantenir fins al final de la dècada, cosa que va significar que els pares van haver d'augmentar les seves aportacions.

d) Subvenció per als fills. Aquest ajut (que s'ha explicat anteriorment) també va oscil·lar durant la dècada segons les fluctuacions i l'import del principi de la dècada dels noranta, 750 corones, després es va reduir a 640 corones i, finalment, es va tornar a fixar en 750 corones.

e) Ajut per a l'habitatge. També aquest ajut va seguir les fluctuacions de la dècada. El seu cost es va disparar durant la primera part dels noranta i, per tant, es van prendre mesures per restringir-ne el seu accés i reduir el seu cost.

f) Pensions per a infants en el supòsit de la mort d'un o dels dos pares. Es va mantenir gairebé igual durant la dècada, ja que el nombre dels seus beneficiaris no va canviar gaire.

2. Prestacions de la Seguretat Social.

N'hi ha cinc:

a) Assegurança per malaltia. Els principals trets de l'evolució d'aquesta compensació van ser els següents: 1. Reducció de la compensació de la renda del 90% al 80%. 2. Enduriment de les condicions per tenir-hi dret. 3. Els convenis col·lectius han suposat, amb les seves assegurances, unes rendes complementàries amb l'excepció dels treballadors temporals i dels obrers del sector privat. 4. Augment important de les assegurances privades per cobrir aquesta eventualitat.

tat. Al final de la dècada ja es registrava un important augment dels casos de malaltia llarga, que en l'actualitat continua sent un problema important.

b) Assegurança per accidents de treball. La seva evolució durant la dècada dels noranta va ser molt peculiar. Per començar, el juliol del 1993 es va revisar per llei la definició del concepte d'accident de treball amb una tendència més aviat restrictiva. Al mateix temps, la prestació per accident de treball que venia de molts anys enrere va ser absorbida per la prestació per malaltia. Per tot això ara es fa difícil analitzar les estadístiques i seguir-ne l'evolució. El que sí que es pot dir és que el nivell de compensació era del 100%, si bé amb un sostre fixat pel govern.

c) Pensions per a les persones amb disminució. També en aquesta àrea es van produir restriccions, tant econòmiques com en les normes d'accés. El nombre total de beneficiaris va pujar de 361.000 a 422.000, però l'evolució dels nous beneficiaris va seguir les fluctuacions de la crisi. Al principi de la dècada el seu creixement va ser significatiu, però després es va anar reduint. També cal tenir en compte les prestacions derivades de les assegurances vinculades als convenis col·lectius i a les assegurances privades.

d) Pensions per vidus i vídues. A l'actualitat no tenen gaire rellevància degut el nou sistema de pensions per jubilació.

e) Pensions per jubilació. Durant la dècada el sistema de jubilació suec es va veure especialment sotmès a una sèrie de pressions. En primer lloc, el nombre de pensionistes va créixer per l'envelliment de la població i, en segon lloc, el sistema era massa generós pel que feia als seus ingressos i el desenvolupament financer no es veia clar. Ja ben aviat es va veure la necessitat de modificar profundament el sistema i el 1994 el Parlament ja va decidir començar a estudiar

aquesta qüestió. El 1999 va entrar en vigor el nou sistema que comporta que el pensionista rebi un 60% del que guanyava abans de la jubilació. Naturalment, això és independent dels ingressos que rebi per les seves assegurances privades.

3. Prestacions. Prestacions per l'atur.

A causa de la gran crisi aquest apartat va tenir una gran importància social. La prestació va ser revisada en diferents moments. L'any 1993 representava el 80% dels ingressos previs a l'atur, el 1996 va baixar al 75% i el 1997 es va tornar a situar en el 80%. Va augmentar el percentatge de beneficiaris respecte dels que es trobaven a l'atur, del 63 al 75%, als quals cal sumar un 8 i un 7% més dels que cobraven el subsidi d'atur.

4. Prestacions. Assistència social.

Degut a l'elevat índex d'atur, aquest ajut financer per a les persones sense cap mena de recursos va créixer un 40% entre el 1990 i el 1997 i el seu cost va créixer un 100%. En aquest tipus d'ajut hi participen diferents actors. El govern amb la Llei de Serveis Socials, que fixa el marc general, i amb altres normes que configuren uns requeriments mínims per accedir a la prestació. Cal tenir en compte aquests indicadors per mesurar les necessitats mínimes. Però els ajuntaments tenen la capacitat d'atendre determinades despeses i, per tant, de regular-ne els requisits. Tot això també ha provocat la intervenció dels Tribunals per determinar els mínims de referència aplicables. En general, cal dir que també, en aquesta àrea, la tendència va ser la restricció.

VIII.- Conclusions

Suècia ha demostrat, sobretot després de la gran crisi de la dècada dels noranta, una gran fortalesa com a país. Cal preguntar-se què hagués passat en molts altres indrets de la mateixa Europa si les seves societats haguessin estat sotmeses a un daltabaix tan fort. També ha

quedat demostrada la solidesa del seu sistema democràtic pel fet d'afrontar reformes, com la del sistema de pensions, amb tanta serenitat i determinació. També ha demostrat una gran capacitat d'adaptació, que ja havia demostrat durant la seva revolució industrial, i la seva voluntat de mantenir la pròpia personalitat (No a l'euro, neutralitat).

Així doncs, què és el que no va bé? Suècia pateix el mateix problema que afecta totes les societats europees, encara que crec que en menor grau, de pèrdua de valors. Un sistema tan solidari i igualitari com el suec requereix grans dosis d'austeritat, ètica del treball i honestedat pública i privada. L'individualisme descarnat també ha arribat al verd territori nòrdic, soscavant la profunda herència d'un poble que va resistir, encara no fa ni dos segles, les dures condicions de la pobresa, amb un profund sentit de la solidaritat comunitària.

També hi han altres factors. L'etern dilema sobre fins a quin punt és possible una societat justa amb determinats nivells de desigualtat, ara es planteja en una societat igualitària on determinats mecanismes d'igualació comporten, davant la davallada dels valors, la manca d'incentius per al treball i la innovació i per l'augment de l'eficiència.

Fins a quin punt la descentralització dels serveis del benestar i la seva gestió privada podran evitar la definitiva pèrdua de la seva eficàcia? Serà suficient la participació creixent d'agents privats, tant en la gestió com en el finançament de les prestacions del sistema de la Seguretat Social, per garantir-ne el seu futur? Fins a quin punt aquests processos poden afectar el principi d'universalitat propi d'un sistema de benestar avançat?

Serà capaç la socialdemocràcia sueca de separar-se de dogmatismes i optar clarament per una societat del benestar, en lloc de confiar exclusivament en l'Estat? O, alternativament, els partits de l'oposició seran capaços d'oferir una alternativa conjunta que impliqui un canvi que garanteixi el model social suec?

El model de Benestar suec és difícil d'aplicar fora de l'entorn social, cultural, econòmic i fins i tot religiós dels països nòrdics. Però, al meu entendre, amb retocs, això sí, importants, el sistema pot continuar sent

útil per a la societat sueca. Ara bé, a casa nostra, excepte pel que fa a determinades solucions o a determinades actituds, no crec que sigui aplicable. El nostre entorn cultural, històric, polític i de valors socials està lluny de l'entorn nòrdic.

Suècia: a la recerca d'un nou model de benestar *

Mauricio Rojas

Diputat liberal al Parlament suec

Recentment he escrit un llibre que és a l'origen d'aquesta conferència. Es titula precisament: “*Suècia després del model suec*”. El vaig escriure després de visitar l'Argentina i, sobretot, l'Uruguai. Vaig adonar-me que fins i tot des dels governs d'aquests països es parla constantment del model suec com d'un model de referència, com una mena d'utopia o ideal. De manera que a mi se'm va ocórrer que molt probablement aquesta deuria ser la última utopia de l'esquerra. En un moment en que ja no existeix la Unió Soviètica i Mao ha perdut qualsevol protagonisme, s'ha buscat un país que aplegués totes les virtuts possibles.

Tanmateix, a l'Uruguai em vaig adonar que el coneixement real de Suècia era francament escàs. Es parlava massa sovint de coses que no es coneixien amb exactitud o que pertanyien directament al passat. El que es desconeix, sobretot, són els grans canvis i transformacions que ha sofert l'estat del benestar suec els darrers 15 anys.

Certament, alguns països han provat i segueixen provant de constituir alguna mena de “nou model suec” a partir de propostes no gensmenys interessants. Però –d'entrada– jo no crec que una societat pugui arribar a copiar-ne a una d'altra. En tot cas, només inspirar-s'hi.

* Aquest article és la transcripció de la conferència pronunciada per Mauricio Rojas a Barcelona el 14 de novembre de 2005, en un acte organitzat pel Centre d'Estudis Jordi Pujol a la sala d'actes de l'IdEC. Universitat Pompeu Fabra.

Deixin-me que parteixi d'una experiència personal per explicar aquests canvis que s'han produït els darrers anys a Suècia i, sobretot, en el seu model d'estat del benestar.

Quan vaig arribar-hi l'any 1974, em van sobtar moltes coses. Entre aquestes coses, la que més em va sorprendre, va ser el seu model de Benestar. No hi havia cap altre societat al món –potser a excepció de Noruega, tot i que no n'estic del tot segur–, on s'oferís tant al ciutadà: ajudes, un apartament, cursos d'idiomes... Però alhora –immediatament– vaig percebre una notable manca de llibertat d'elecció que haig d'admetre que em va produir una certa inquietud.

Els posaré un exemple perquè m'entenguin. Quan em posava malalt, no podia escollir el meu metge ni l'hospital. Potser el metge que em donava l'Estat era bo, però faltava la possibilitat de poder escollir. Als nens, igualment, pertanyien una escola determinada. Canviar d'escola era una odissea que no portava enlloc. Em va sobtar d'una banda tanta generositat i de l'altra, la manca de llibertat per escollir. No pot ser que l'Estat ens garanteixi tant nivell de benestar, però que a canvi, perdem la llibertat. Això em va apropar al liberalisme.

Avui, la situació sueca és molt diferent. Si em poso malalt puc escollir lliurement el meu hospital. De fet, a Estocolm, disposem de l'hospital privat més gran d'Europa occidental. Aquest hospital forma part del sistema públic de salut. Però, alhora, també és privat. És a dir, no suposa cap esforç econòmic extra, no s'ha de pagar res addicional. Qualsevol ciutadà suec o immigrant resident a Suècia pot decidir anar a la clínica pública veïna, a una clínica privada més llunyana o a aquest hospital, i no li costarà cap esforç econòmic. Això, exportat a Catalunya, té rellevància perquè l'Hospital General de Catalunya és propietat de la mateixa empresa sueca que gestiona aquest hospital que comento i que també és propietària de 12 altres hospitals espanyols, 20 de francesos, 20 més de la Gran Bretanya i alguns altres a Suïssa, Dinamarca i Noruega. Dit de manera planera, ha esdevingut la nova “Volvo” o “Ikea”, i suposa una mostra del capitalisme del benestar imperant a Suècia a partir dels anys noranta. Estem davant una societat capitalista transnacional del Benestar.

Quan jo explicava tot això a l'Uruguai, no em podien creure. Els semblava increïble la possibilitat de guanyar diners amb els malalts. La diferència és que mentre alguns es deixen arrossegar per ideologies, mentre que el suecs són pragmàtics. Els suecs van de cara a allò pràctic, allò efectiu.

Amb les escoles, passa el mateix. La meva filla va a l'escola que jo i la seva mare hem decidit. Una escola privada on el coneixement és important i no es considera que l'escola hagi de ser un "Kinder Garden" per a nens grans. Aquesta escola l'esculleixo jo o qualsevol persona de la regió d'Estocolm i no ens costa cap despesa econòmica addicional, perquè forma part del sistema d'escoles lliures i puc pagar-la amb el xec escolar que tot suec rep de l'estat per destinar a l'escolarització dels seus fills. A Suècia hi ha més de 100.000 nens que, com la meva filla, van a escoles privades integrades en el sistema públic. Aquestes escoles les gestionen empreses privades amb fins lucratius. I no passa absolutament res.

Tot això ens indica que el que s'està buscant a Suècia és una nova col·laboració entre els organismes públics i els privats i una manera per donar poder al ciutadà perquè esculli, però sempre mantenint una cosa molt important a Suècia: la idea de la igualtat bàsica dels ciutadans. Aquest és el nou model suec. Abans era igualtat de monopoli sense llibertat. Ara és igualtat amb competència, empresa privada i llibertat ciutadana. I això és la part més essencial de l'actual model suec. Si Suècia té èxit amb això –i jo penso que en tindrà–, podrà oferir molt. Penseu que aquesta ideologia de conjugar llibertat i igualtat, empresariat privat i benestar, històricament ha estat antagònica per les ideologies d'esquerra, segons les quals llibertat i igualtat no poden conjugar-se i s'han vist com coses incompatibles.

Continuant amb el model de Suecia; quan vaig arribar-hi, el correu, el telèfon, el sistema d'administració de pensions, els ferrocarrils, les empreses que actúen de mitjanceres per trobar feina i gran part de la producció eren un monopoli rígid estatal. Ara tot això està o privatitzat o sotmès a la competència. Inclús els ferrocarrils, cosa que molts

consideren un monopoli natural perquè només existeix una línia, tenen competència. Molts trams de la línia de ferrocarrils els gestionen d'altres empreses diferents, algunes franceses. El servei públic de correus també té competència. A les cases en passen tres: el del vell monopoli públic i el de dues empreses privades, cadascuna amb les seves tarifes i condicions, perquè la gent pugui triar. Fins i tot puc escollir el fons d'inversió dels meus estalvis per garantir-me la jubilació.

El poble suec s'ha transformat en un dels més capitalistes del món. El ciutadà suec té clar que si inverteix malament, si arrisca massa, és per culpa d'un mateix... Si algú ens arriba a dir tot això als noranta no ens ho hauríem cregut.

Segur que s'estaran preguntant com es passa d'una situació a l'altra. Doncs bé, ara miraré de donar-los algunes idees que els ajudin a comprendre-ho i a la vegada serveixin d'advertència als països que encara creuen en la vella utopia sueca d'expansió estatal.

Primer de tot, es va requerir una crisi greu. Suècia gairebé va enfonsar-se. El vell model naufragava i això es va pagar durament. La socialdemocràcia, per sort, en va aprendre molt ràpid. Només van caldre uns quatre anys per capgirar la situació i obrir-se a les privatitzacions, reformes i competències.

El vell model suec, la socialdemocràcia tradicional, es va començar a construir als anys trenta, quan al 1932 va arribar al govern i el va mantenir ininterrompudament durant 44 anys. No hi ha cap altre país democràtic al món on un mateix partit hagi tingut tanta hegemonia política. És un exemple únic, sense elements de corrupció declarats. La seva política d'ajuda a la generositat va culminar a la dècada dels seixanta. Quan un pensa en aquest vell model, pot cometre un error important: creure que el benestar que es va repartir i el benefici que es va aconseguir foren deguts a la política. Fixi'ns que dic que la política ajuda i prou. No crea la riquesa. Per això a Sudamèrica els adverteixo que quan Suècia va construir aquest model disposava d'un nivell industrial pioner, dels millors del món. Les grans empreses sueques com Ericsson, per citar-ne una, foren creades totes a finals del 1800. Per tant, el model

suec va construir-se en un país ric i molt avançat, amb una font de riquesa industrial immensa que gairebé garantia un model efectiu.

Una altra de les condicions de Suècia fou el model social d'aleshores, construït en un país llindant amb un continent destruït per la guerra. Un continent que va comprar tot el que els suecs venien sense cap límit durant 20 anys. La única limitació que Suècia tenia per a exportar era la capacitat física, la força de treball. I la solució va ser importar mà d'obra d'altres països. De 1941 a 1990 aquesta situació va permetre als suecs gaudir de plena ocupació i, per tant, repartir molt la riquesa.

Un altre element important de la cultura sueca és que hi ha pragmatisme, recerca de consens i antiideologisme, que és fonamental. La socialdemocràcia va saber aprendre a deixar de banda la lluita de classes i a construir un projecte nacional integrador, comptant amb tothom, el que s'ha anomenat "la casa del poble". La socialdemocràcia va reconèixer que la "gallina dels ous d'or" era el capitalisme suec i que calia cuidar-la, engreixar-la i no eliminar-la. El Partit Socialdemòcrata suec ha estat el més procapitalista de tots els que puguin imaginar-se. Les dretes occidentals no són res comparat amb el que ha estat la socialdemocràcia respecte el gran capital suec. I em va sobtar molt quan vaig arribar a Suècia –jo venia de l'esquerra– la gran amistat existent entre els sindicats i el capitalisme. No es va manifestar cap situació pròpia de la lluita de classes, ans al contrari.

Tot això permet definir el que durant anys fou la base clàssica del model suec. Una divisió clara i respectada per a tothom, en col·laboració mútua. De manera que la indústria i els bancs eren dels capitalistes i l'educació, salut i sector del benestar, de la política.

Però als setanta van començar els problemes. Primer, perquè amb tanta col·laboració entre tots els qui tenen poder, es creen estructures socioeconòmiques molt conservadores que protegeixen allò establert, l'*estatu quo*. És a dir, si reinverteixes en la teva empresa no pagues impostos, si inverteixes els diners en una altra causa, sí. Això funcionava molt bé no més per les empreses establertes que creixien i acumulaven capital. Però era un gran problema per a la transformació estructural de l'economia.

Quan les indústries clàssiques de creixement van entrar en crisi (indústries de vaixells, acer, maquinària) no van trobar mai cap recanvi nacional. La competència dels altres països les va enfonsar.

El segon problema fou que es va crear un trànsit accelerat desde la societat industrial a la política pel que fa al sector dels serveis. A partir dels anys 60, el sector dels serveis, el de la política planificada, va expandir-se, però l'industrial, el del capitalisme i l'economia de mercat, es va restringir. El resultat fou una descompensació dramàtica entre l'economia de mercat i l'economia planificada.

Si comparen el sector privat de l'any 1965 amb el del 2005 veiem que ha perdut 300.000 llocs de treball. Per contra, el públic n'ha augmentat 900.000. És la mostra de la transició de l'economia industrial capitalista a l'economia estatal planificada. I aquest tipus d'economia sol tenir un creixement lent fins que, com va passar, s'estanca.

Un tercer problema són els impostos. En el creixement suec de la postguerra, hi havia diners per a tothom. L'Estat invertia més i els ciutadans gaudien de bons serveis. Però la càrrega tributària va elevar-se al màxim, fins arribar a la xifra insostenible del 56% respecte del PIB. La situació exigia elevar els impostos del treball fins el 90%. Alguns treballadors van arribar a pagar el 105%, i com poden imaginar-se aquestes taxes anulen l'incentiu dels treballadors, els desmotiven per la feina. Econòmicament no surt a compte treballar. I encara menys als més desfavorits, que els resulta més productiu quedar-se a casa cobrant el subsidi d'atur.

Una coneguda escriptora sueca va escriure un conte explicant el seu cas, en el qual la protagonista, anomenada Pomperiposa, va haver de pagar el 105% d'impostos, fins que va optar per deixar la feina i viure de l'Estat del Benestar. El conte continuava amb la jove assaltant la caixa forta de l'Estat, a qui ella anomena els "homes savis", que és la concepció sueca de l'Estat. Però quan obre la caixa la troba buida. L'estat l'ha estafat.

La realitat va superar el conte i al 1990 s'engegava la crisi. Suècia perdia persones ocupades, els subsidis no arribaven per a tothom i l'Estat no diposava de prou fons per a pagar-los. La solució fou acomiadar

funcionaris públics per reduir despeses. Amb més desocupats, per tant, quedà menys gent pagant impostos, i els qui ho feien no van poder aguantar la pressió fiscal. L'Estat començà a emetre préstecs, fins que la despesa pública es disparà al 73% del PIB. A conseqüència d'això, va arribar el déficit i la devaluació de la moneda. El Banc Central, al 1992, es veié obligat a pujar la taxa d'interès fins al 500%. Tot plegat, un *shock* massa fort per a un país acostumat a la plena ocupació, la bona economia, l'ordre, la seguretat i un estat "totpoderós".

Tot plegat ens ofereix ens dona una experiència important: L'Estat del Benestar, quan vol ser tant generós, quan s'expandeix tant, es situa en un nivell de vulnerabilitat que exigeix que les coses vagin molt bé per no entrar en un túnel fosc. I sigui qui sigui el responsable polític, cal que tingui clar que no es pot fer política només pensant en les èpoques pròsperes. No es pot prometre "l'oro i el moro" quan tothom té feina, perquè hi ha un dia en que això et pot passar factura. I s'ha d'entendre que la feina cal incentivar-la, perquè la gent si deixa de treballar i viu dels subsidis, provoca que els problemes es mantinguin i s'incrementin.

Això va fer despertar a Suècia. Va originar l'onada de privatitzacions i la pressió per a introduir elements de competència al sector públic. I si a més hi afegim que el sector privat té la obligació de generar beneficis, el que el situa en una posició de desavantatja, queda clar que tots els guanyos del sector privat són resultat de la mala gestió del sector públic. L'economia liberal ha destruït la planificada. La competència ha forçat els centres públics a ser efectius o desaparèixer. Si una escola no atrau estudiants perquè no dona bons serveis, perdrà els seus recursos, i aniran a una altra escola.

En el cas dels hospitals, per posar-los un exemple entenedor, el preu d'una operació el marca el promig dels hospitals, de forma que si el promig dels hospitals és inefectiu, l'hospital més efectiu rebrà més diners i en gastarà menys, un gran guany pels hospitals privats que a més està obligant a l'hospital públic a espavilar. El mateix passa amb l'escola pública.

Després d'un parèntesi allunyat del poder, el Partit Socialdemòcrata suec, el primer que van fer quan van tornar a governar el 1994, va ser aprofundir en les reformes, no retallar-les. Va confiar en el capitalisme i va millorar-lo, i a més, va introduir la llibertat d'elecció dels serveis per part del ciutadà. Això va suposar passar definitivament de l'economia planificada a generar una economia més dinàmica.

L'altre cosa que va aconseguir la socialdemocràcia va ser limitar les promeses de l'estat benefactor reduint el sostre dels beneficis. Per exemple, si abans hom guanyava 40.000 corones, l'Estat en donava 35.000 per malaltia, incapacitat o subsidi. Actualment, el màxim són 25.000 corones, una ajuda que segueix sent prou generosa per als desfavorits. Això només té un problema encara, i és que la classe mitjana veu que l'Estat del Benestar no li serveix prou, cosa que fa que hagi de comprar "productes de seguretat" en el sector privat.

Per acabar: quins són els reptes que té pendents el nou model d'estat possibilitador suec?

84

En primer lloc, les reformes de l'Estat del Benestar no han anat acompanyades de les reformes en el mercat de treball. El vell Estat del Benestar suec es basava en un poble de moral molt luterana, amb una forta ètica del compromís amb el treball. Requeria, doncs, mesures de control lleus. Però en els darrers 15 anys a Suècia estem evolucionant cap a una societat postluterana, el treball no deixa de ser una opció d'entre moltes altres, de forma que si no es vol viure del treball d'un mateix es pot viure del dels altres. Es sobreutilitzen les ajudes de l'Estat del Benestar. Això influeix en les generacions joves, que creixen sota la idea que el treball no és una obligació. Aquest estat, acostumat al luteranisme, no disposa de mecanismes suficients de penalització i control en aquests casos.

Jo sovint comparo el cas de Suècia amb una obra de teatre de l'alemany Bertolt Brecht. Tracta d'una noia que hereda un negoci i plena de bones intencions comença a regalar coses als pobres, fins que el negoci s'ensorra. Quan se n'adona marxa i torna disfressada de persona dolenta per tal d'expulsar als pobres i restablir l'ordre. El negoci torna a anar

endavant, però es torna a repetir la mateixa situació de bondat i posterior maldat per sostenir el negoci. Crec que l'estat suec encara està en un procés similar. Gaudeix d'una bona imatge, però és conscient que ha d'estar alerta i, si cal, aplicar mesures abans que la gent no n'abusi.

Informe sobre el viatge a Dinamarca i Suècia

Josep Maria Servitje

Col·laborador del Centre d'Estudis Jordi Pujol

22 de gener de 2006

Objectius del viatge

Una de les característiques de l'entorn social europeu d'avui és que les grans democràcies centrals avançades –Alemanya i França– amb Estats del Benestar considerables, es veuen obligades a prendre mesures restrictives a causa de la seva situació econòmica. Aquestes, són rebudes amb una forta oposició de la població, malgrat la seva evident necessitat. Però aquesta tendència restrictiva no és ni serà un fenomen exclusivament francès o alemany: Itàlia també es veu afectada, Holanda ha hagut de modificar la seva assistència sanitària i altres països, com ara Espanya i Catalunya, que encara no tenen un Estat del Benestar completament desenvolupat, més tard o més d'hora també hauran de prendre mesures al respecte. La tendència de les darreres dècades d'anar augmentant cada vegada més les diferents prestacions, crear nous serveis, reduir l'edat de la jubilació i incrementar altres aspectes de l'Estat del Benestar s'està invertint amb l'objectiu de garantir que el sistema sigui sostenible avui i en el futur.

Aquest esperit de buscar i estudiar fórmules per assegurar el present i el futur del nostre irrenunciable Estat del Benestar és el que ha motivat el viatge de la Fundació Centre d'Estudis Jordi Pujol a Dinamarca i Suècia. Els motius d'aquesta elecció són fàcils d'explicar: gaudeixen d'un Estat del Benestar molt ampli, han fet reformes sense una oposició

social forta, amb un cert consens polític, i les seves economies funcionen bé.

Els aspectes que més hem estudiat són: l'assistència sanitària, el funcionament de l'escola, el mercat de treball, la igualtat de gènere, les formes de gestió dels serveis del benestar, el diàleg social, les ajudes familiars, la jubilació i les properes reformes que estan preparant. Els nostres interlocutors han estat alts càrrecs dels governs, també de l'administració local i investigadors socials. També ens ha estat molt profitós el contacte amb els catalans i catalanes que resideixen en aquests dos països, que ens han donat la seva visió dels diferents serveis de l'Estat del Benestar. Hem d'agrair, també, el suport que ens han donat els serveis diplomàtics espanyols.

Per analitzar qualsevol sistema de benestar cal tenir present els valors socials i ètics predominants que són bàsics per entendre el per què i el com d'un aspecte tan important en una comunitat. Aquesta qüestió no és l'objecte d'aquest informe, però cal esmentar-la perquè, si no, mancaria una referència imprescindible per entendre com pot una societat desenvolupar una xarxa de seguretat tan complexa, com és un Estat del Benestar i, sobretot, com pot mantenir-la acceptant un sistema fiscal tan exigent, dur i fortament igualitari.

Aquest informe es divideix en dues parts, una per a cada país visitat. Encara que sota l'expressió "sistemes escandinaus" s'engloba una manera determinada d'entendre i d'aplicar l'Estat del Benestar, hi ha diferències entre els quatre països que tenen la seva importància. Això és especialment significatiu quan parlem d'aspectes relacionats amb el mercat de treball i amb la manera en què s'ha desenvolupat la concertació social. Aquest és, per exemple, un tema on és fàcil de veure notables diferències entre Dinamarca i Suècia. Altres característiques comunes són: la forta pressió fiscal, l'igualitarisme, els valors socials basats en el luteranisme, l'escassa corrupció i la confiança en les autoritats.

Primera part

Dinamarca

El país es troba en plena agitació, en el bon sentit de la paraula. El gran objectiu nacional és “com portar la gent a treballar”, és a dir, com augmentar l’ocupació. Aquesta fita és vista com el mitjà més idoni per garantir el benestar present i futur. El passat mes de desembre la Comissió del Benestar, creada pel Parlament danès i constituïda per reconegudes personalitats de diferents camps professionals, va lliurar el seu informe amb 43 propostes que tenen com a denominador comú el gran objectiu d’estudiar el seu Estat del Benestar i proposar les mesures escaients (per cert, el govern es va afanyar a comunicar, al cap de quatre hores de filtrar-se aquest informe, que només en proposaria dues de les 43). És en aquest ambient de debat que va tenir lloc el nostre viatge i la nostra primera entrevista.

89

Entrevista amb el senyor Jon Kvist

Aquest important investigador, que és el responsable del grup d’investigació de l’Institut Nacional Danès d’Investigació Social, autor de molts llibres i articles sobre els aspectes relacionats amb el benestar no solament del seu país, sinó també dels altres països escandinaus i d’alguns europeus, va centrar la seva exposició, molt didàctica, en els següents temes:

a) Com portar la gent a treballar. A Dinamarca es registren unes altes taxes d’ocupació tant dels homes com de les dones. Això vol dir que cal passar el rasquet per tal que tothom tingui accés al treball. Tot plegat comporta canviar les normes de la jubilació anticipada, fer un esforç per integrar els immigrants i regular de nou l’administració territorial per fer front a la creixent necessitat d’especialistes en el camp social (actualment a Dinamarca hi ha 13 comtats –bastant

semblants a les nostres diputacions– i 275 ajuntaments. La nova llei redueix l'administració local a cinc comtats i 100 ajuntaments).

b) Una cop d'ull a la història. Kvist va recordar que Dinamarca és un país profundament descentralitzat, on l'Estat s'ocupa de proposar al Parlament les lleis i d'aplicar-les un cop aprovades i de l'execució de les infraestructures, els municipis de la gestió dels serveis del benestar i els comtats de la gestió de la salut, i per aquest motiu totes aquestes entitats locals participen tant en els ingressos com en el pagament de les prestacions. Ara, amb un poder encara més gran de decisió sobre la manera de gestionar els serveis del benestar, augmentarà la competència entre ells, i els ciutadans residents en els comtats o municipis podran anar a rebre aquests serveis en els comtats o municipis veïns. En el seu breu repàs històric va recordar que la primera idea bàsica del seu benestar era la seguretat i la defensa davant de la pèrdua d'ingressos. Així, a finals del segle XVIII es va establir la pensió de jubilació, després que ho fes Alemanya però, a diferència del sistema de Bismarck, des del principi va ser finançada pels impostos (universalisme) i no per les contribucions dels treballadors, doncs si hagués estat així haurien quedat fora els pagesos, que tenien una força política decisiva. Cap als anys seixanta les dones es van incorporar amb força en el mercat de treball, cosa que va implicar un gran creixement dels serveis socials per tenir cura dels infants i de la gent gran, que fins aleshores havia estat responsabilitat de les mestresses de casa. Durant la dècada dels noranta es van posar en marxa les anomenades “mesures d'activació del mercat de treball” destinades a assolir la plena ocupació.

c) Va reconèixer que hi ha mercats com el dels Estats Units, el Canadà, Austràlia i Nova Zelanda que funcionen molt bé i, per contra, tenen grans forats en els seus serveis socials. A Dinamarca no volen aquest model. Per això mantenen un alt nivell de serveis i prestacions socials: perquè els treballadors que es quedin sense feina se sentin

segurs. Per tant, “la seguretat procedeix dels serveis socials i no pas de l’ocupació”. Amb l’objectiu d’evitar que les persones s’instal·lin en l’atur existeixen les mesures d’activació. Aquestes mesures tenen com a finalitat augmentar la motivació i les qualificacions dels aturats. Per altra banda, es van limitant les prestacions de l’atur perquè a la persona aturada li surti a compte treballar.

d) Pel que fa als immigrants, ara la política és molt restrictiva. Pràcticament només s’autoritza el reagrupament familiar. El immigrants tenen dret a un nivell bàsic d’assistència social, que és la meitat de la quantitat que es presta als nacionals danesos i durant el termini màxim de set anys. Normalment treballen en els sectors dels salaris més baixos, com els quioscos (a Dinamarca el que s’anomena *Kiosk* és una petita botiga on es venen diferents productes amb uns horaris molt extensos), els restaurants, la construcció i l’agricultura. Els sindicats col·laboren amb la policia per eradicar la immigració il·legal.

e) Pel que fa als jubilats, la mitjana de la jubilació és baixa però és molt alta per a les persones amb un nivell d’ingressos baix. Segons Kvist, la situació dels jubilats a Dinamarca era molt bona i en el futur preveia un extens ventall de serveis de suport per a la gent gran.

f) Respecte a les privatitzacions va puntualitzar que el nivell de privatitzacions, sempre referides a l’execució dels serveis, dependria del nivell de recursos pels serveis d’inspecció i control dedicats especialment a mantenir un alt nivell de qualitat. Però que la decisió sobre els serveis a prestar continuaria sent responsabilitat dels serveis públics i el finançament mitjançant els impostos.

g) Les deslocalitzacions d’empreses també és un problema a Dinamarca, que no solament afecta els treballs de baixa qualificació, sinó que també arriba a les feines més qualificades. Per lluitar contra això

cal millorar la qualitat dels productes, les qualificacions dels treballadors i el desenvolupament educatiu.

h) Segons el seu punt de vista, els temes importants són que la gent estigui més temps treballant i la integració de les minories.

i) Pel que fa als valors considera important el reconeixement que les persones sense feina han d'esforçar-se per treballar, i cal protegir els més necessitats.

j) Finalment es va referir a les conclusions de la Comissió del Benestar i ens va informar que el govern, de moment, només pensava introduir dues reformes: el canvi de l'edat de jubilació, dels 65 als 67 anys, i tot el que fa referència a la integració dels immigrants. També va recordar que per accedir a la jubilació anticipada s'haurà de tenir almenys 62 anys, i no pas 60 com fins ara.

Entrevista al Ministeri d'Ocupació danès

L'entrevista es va celebrar amb el subsecretari del Ministeri d'Ocupació danès, el senyor Bo Smith, que va estar acompanyat pel cap de la Divisió Internacional i d'Assumptes Legals, el senyor Jonas Bering Liisberg. El molt honorable senyor Jordi Pujol va anar-hi acompanyat per l'excel·lentíssim ambaixador d'Espanya.

Els temes tractats van ser els següents:

a) Dinamarca era un país amb un nivell baix de treball, estalvi i inversió, tot això acompanyat per un alt nivell de drets individuals. Aquest panorama, segons el professor, volia dir que Dinamarca seria un país sense possibilitats de competir. Avui la realitat és que Dinamarca té una economia molt competitiva, que ha estat capaç de fer reformes de manera permanent i que manté un alt nivell de protecció social.

b) Quins han estat els factors principals d'aquest bon resultat?

- La sort. La trobada de petroli en les aigües del nord del país. Això ha comportat que el país sigui exportador d'energia.
- L'alta participació danesa en el mercat internacional del tràfic marítim (Maersk).
- Una economia molt flexible. Cada any un 20% de la seva força de treball canvia de feina. L'acomiadament és pràcticament lliure, només cal complir certes formalitats. Per contra, les prestacions per atur són molt altes. Els treballadors i treballadores danesos se senten molt segurs.

Tot plegat ha conformat un nou concepte: dinamisme i més competitivitat. Les activitats es van decantant cap a les de més valor afegit i creativitat, com ara el màrqueting i el disseny. Es va referir, per comparació, a Suècia, on és més difícil acomiadar i, per tant, tenen menys flexibilitat.

93

c) Per fer front a la globalització cal ser més competitiu. I com? Les respostes són: escoles excel·lents, investigació, les millors universitats i molta facilitat per crear noves empreses. Com un instrument més per ajudar a complir aquests objectius s'ha creat el Consell de la Globalització, format per 25 persones, representants de les indústries, dels sindicats, conjuntament amb destacats economistes. Aquest òrgan mantindrà dues reunions cada any i hi assistirà la majoria del govern. També ha estat creat un grup amb els millors economistes del país per examinar el problema demogràfic.

d) Es van referir a les conclusions de la Comissió del Benestar i la necessitat de grans negociacions, sobretot amb els agents socials per retardar l'edat de jubilació (passar de la mitjana actual dels 62 als 65 anys), canviar tot el sistema de pensions i resoldre dos problemes: la balança entre els treballadors i els jubilats i la gran necessitat

d'inversions. Va recordar la gran responsabilitat que van tenir els sindicats durant la dècada dels vuitanta, quan van acceptar uns augments molt baixos dels seus salaris per l'interès superior del país.

e) I, finalment, pel que fa als sentiments danesos referents a Europa, va significar que el país no atribueix el seu èxit al fet de formar part de la Unió Europea i, a més, no volen més integració de la que hi ha ara.

Segona part

Suècia

Entrevista amb representants del Ministeri d'Afers Socials

Van ser-hi presents les següents persones:

Steffan Bengston, Secretari d'Estat per Assumptes Socials,
Christer Persson, cap de Planificació i Assessor de la ministra Andnor (de l'executiva del Partit Socialdemòcrata) i antic assessor del primer ministre, Goran Persson.

Frederik Lennartsson, Director General de la Unitat Internacional.

Es van tractar els assumptes següents:

a) Canvis en el sistema suec de benestar després de la dècada dels noranta. Van afirmar que els canvis eren transitoris i que, a l'acabar la dècada, s'havia tornat als nivells anteriors a la crisi. Segons ells, el sistema es va salvar de l'atac neoliberal perquè van tenir el suport de tots els sectors. Van afirmar que la crisi econòmica d'aquesta dècada (ells parlaven sempre de la "crisi del 1991", per fer-ho coincidir amb el començament del govern de Carl Bildt) va ser conseqüència de: una conjuntura internacional desfavorable, una crisi financera (sobretot en els sectors bancari i immobiliari), uns interessos alts per protegir la corona

i la mala gestió del govern de Carl Bildt (Nota de l'autor d'aquest informe: hi ha dades incontestables que demostren que l'any 1986 el deute públic s'havia multiplicat per deu respecte del 1976 i, per tant, adjudicar la gran crisi al govern anterior no té gaire consistència).

b) Privatitzacions. Només s'aplica a la gestió. El finançament continua sent públic. Les privatitzacions s'han produït en l'assistència sanitària i en les escoles. Ha augmentat la possibilitat d'opció. Les escoles privades no poden cobrar res, necessiten un permís que atorga l'Estat i estan controlades pels ajuntaments. El ritme del procés de privatitzacions és diferent segons els municipis i el seu ritme ha disminuït molt en el nou segle. S'han privatitzat sectors com el ferrocarril, l'energia i la telefonia, però creuen que s'ha arribat a la saturació.

c) Influència de la Tercera Via de Tony Blair. Tenen moltes diferències amb el model anglosaxó, i amb Tony Blair concretament: el sistema impositiu, les regulacions laborals i en les prestacions de la Seguretat Social (en aquest aspecte concret creuen que des de les reformes de la senyora Thatcher, no s'ha fet res). Els representats del Ministeri d'Afers Socials recorden que Giddens ha qualificat el model suec de bon model, observen que Blair ha fet grans inversions tant en la salut pública com en les escoles i reconeixen que la seva influència ha estat poca.

d) Sector públic. Ajuda al creixement econòmic amb la possibilitat d'aconseguir llocs de treball. Creuen que no hi ha relació entre els impostos i el mercat de treball.

e) Sistema de pensions. El govern prova d'augmentar el grau d'ocupació de les persones entre 60 i 65 anys d'edat. Hi ha incentius per a les persones que allarguen la seva edat de jubilació. En general, els governants estan fent un repàs de totes les prestacions socials.

f) Va costar molt arrencar les xifres que han de pagar els suecs per determinats serveis, que a Catalunya són gratuïts, per ara. Visita al CAP: 120 SEK (una corona sueca equival a 20 de les antigues pessetes). Urgències: 280 SEK. Ingressos en un hospital: 80 SEK per dia. Hi ha diferències segons el comtat que es tracti (el comtat, que s'assembla una mica a les nostres diputacions, és l'administració responsable, entre altres aspectes, de la salut pública). Les xifres que hem donat corresponen al comtat d'Estocolm.

g) Igualtat de gènere. Es fan molts esforços per fer efectiu el dret de la dona a treballar, formar-se i estudiar. Una xarxa important de serveis socials com les guarderies i les ajudes familiars han impulsat la natalitat salvaguardant els drets de les dones. En aquest aspecte, els testimonis amb què hem parlat han remarcat l'eficiència del sistema en aquest aspecte.

96

h) Europa. Creuen que les qüestions que afecten l'Estat del Benestar han de ser competència dels Estats i no de la UE. A més, les diferències entre Estats no convergeixen. En canvi, creuen que cal seguir amb el desenvolupament del mercat interior i amb l'augment del diàleg social en l'àmbit europeu.

i) Immigració. Les primeres immigracions de finlandesos i d'italians es van assimilar molt bé. Però les noves immigracions, a partir de la dècada dels vuitanta, han estat molt difícils d'assimilar. Van reconèixer que en aquest aspecte han fracassat sobretot en el mercat laboral. La discriminació va en augment i no coneixen ben bé la causa, potser la llengua, el seu aspecte...

Entrevista amb el senyor Bengt Sibbmark

Aquest assessor, que durant molt de temps va ser director de la Seguretat Social sueca, és un gran coneixedor del desenvolupament de les diferents prestacions. Els temes tractats van ser els següents:

a) El nou sistema de pensions suec. El 1996 es va crear un comitè per tractar aquest assumpte. El principi fonamental de la reforma és que la pensió que cobres depèn del que has cotitzat al llarg de tota la teva vida. Un altre aspecte important és que no es poden fer canvis en el nou sistema sense l'acord unànim dels cinc partits polítics que el van acordar.

b) Llistes d'espera. Ara per ara són un gran problema. El govern vol reduir-les un 30% a finals d'aquest any.

c) Pensió per incapacitat. Tota la seva regulació i pagament ha passat a l'assegurança per malaltia. Això comporta un canvi de filosofia. Si és una pensió vol dir que és per sempre i, per tant, es renuncia a fer tornar la persona afectada a la vida laboral.

d) Pel que fa a la gent gran, el missatge és el mateix que arreu: aconseguir que la gent es jubili més tard.

97

e) A les nostres preguntes sobre el treball dels immigrants, va contestar que majoritàriament treballen en les botigues petites, als restaurants i als sectors de la neteja d'edificis.

Entrevista amb el comissionat del Comtat d'Estocolm, el senyor Dag Larsson

Es van tractar els temes següents:

a) Cost dels serveis. Va donar xifres diferents de les facilitades pel Ministeri. Va parlar de 180 SEK per visita amb un màxim anual de 1.800 SEK (aquest màxim va ser confirmat pels catalans assistents al sopar amb el molt honorable senyor Jordi Pujol).

b) Llista d'espera. Des del passat mes de novembre hi ha la garantia que qualsevol persona ha de ser atesa en el termini de tres mesos. No

va quedar clar què passava si no era així. Va reconèixer que les esperes eren molt llargues en el tractament del càncer per manca de diners i per la mala distribució dels recursos.

c) Privatitzacions. Segons ell estan aturades, però el 15% de l'assistència sanitària està privatitzada en el comtat d'Estocolm. Només hi ha un gran hospital privat al comtat. Es tem que els comtats puguin perdre el control de la salut pública. Pel que fa al cost, va recordar que als Estats Units la salut costa el 15% del PIB i a Suècia el 8%. Creu que les privatitzacions han estat bones però que augmenten la segregació. El procés de privatització comença amb una oferta pública. S'escull el candidat que consideren que ofereix més garanties de qualitat, malgrat que no sempre sigui el més barat. El contracte és per tres anys perquè no coincideixi amb els períodes electorals i per què no comprometi els nous governants. Les cooperatives tenen una gran presència en la cura de la gent gran però són les empreses privades les que han resultat millors per la seva eficiència i el seu cost.

d) Escoles. Es pot escollir l'escola encara que estigui lluny del domicili familiar. Va reconèixer que la disciplina als centres docents no era del tot bona i que s'havien de prendre mesures.

Entrevista amb responsables del Ministeri d'Indústria, Ocupació i Comunicacions

Presidida pel secretari d'Estat, el senyor Teljeback, la representació sueca està composta, a més, per les senyores Anna Santesson, directora de la Divisió de la Política del Mercat Laboral, i Ann Zachrison, assessora del Secretariat per la UE i la Coordinació Internacional.

Es van tractar els següents temes:

a) Absentisme. Va reconèixer que hi ha un alt nivell d'absentisme per raó de malaltia i que una mesura que havien pres era fer pagar a l'em-

presari els primers 14 dies de la baixa (Nota del redactor: aquesta mesura és molt impopular entre els empresaris suecs i molt discriminatòria per a les petites i mitjanes empreses).

b) Atur. La taxa d'atur era del 5,5% a finals del 2005, encara que el seu objectiu era baixar fins al 4%. Però va reconèixer que no hi comptaven els aturats que estan dins d'alguna mesura d'activació. A finals del 2005 s'havien creat 60.000 nous llocs de treball i 102.000 aturats estaven inscrits en alguna mesura d'activació, cosa que representava una taxa del 2,1% més. El seu objectiu era arribar a finals del 2006 amb una taxa total, sumant aturats i activats, del 8,3%. Per això tenien previst crear 40.000 llocs de treball nous en el sector públic. El 70% dels aturats troben una nova feina abans de sis mesos. La mesura d'activació que ha resultat ser la més eficient ha estat la creació dels llocs de treball, en aquest cas es dóna una ajuda a l'empresa. Un altre objectiu que tenen és augmentar la taxa d'ocupació de la gent gran.

c) Immigració. A Suècia els immigrants representen el 12% de la seva població. Davant de la pregunta de si prefereixen la multiculturalitat o la integració van contestar salomònicament que les dues.

“Amb el benentès que cada terra fa la seva guerra,
ens haurem d’espavilar a trobar allò que es pot fer a Catalunya, allò
que respon a les nostres possibilitats i a la nostra manera de ser”.

Jordi Pujol. President del CEJP

Europa té el model econòmic i social més equitatiu del món. Els països escandinaus van ser els pioners i els referents pel que fa a la implementació de l'Estat del Benestar, el model que ha combinat millor la capacitat de generar riquesa i de distribuir-la, o d'actuar en termes d'eficàcia i alhora d'equitat.

Aquests països però també han estat els primers en adoptar les reformes necessàries per tal de garantir la seva continuïtat.

Aquest recull de textos permet aprofundir i conèixer una mica millor quines mesures s'han pres i com s'han pres, amb un gran consens social i polític.